

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavlína Slunečková

Význam legií a vznik samostatného československého státu

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2013-2017

BACHELOR THESIS

Pavλίna Slunečková

**The importance of the legions and the emergence of the
independent czechoslovak state**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

„Rád bych poděkovala panu PhDr. Hugo Schreiberovi za odborné rady, připomínky a čas, který mi věnoval při vedení této bakalářské práce.“

Anotace

Bakalářská práce se bude zabývat československými legionáři, kteří šli do první světové války s úmyslem osamostatnit české země od Rakouska a Německa. V práci bude popsán průběh dějin a pohyb československých vojáků v letech 1914-1921 ve válečné Evropě. válečné dění na bitevních frontách ve Francii, Rusku, Itálii a USA. Na konci práce popisují vznik československého státu poválečným životem našich legionářů. Odpovím zde také na otázku, jakou měrou nám československé vojsko pomohlo ke vzniku samostatného Československa.

Klíčová slova

Armáda, českoslovenští legionáři, první světová válka, samostatný stát, T. G. Masaryk, zahraniční.

Annotation

In this bachelor thesis I pursue the Czech legionnaires who went to the World War I with the intention of securing the independence from Austria and Germany for Czech lands. The thesis describes the run of history and the movement of Czechoslovakian soldiers between years 1914-1921 in Wartime Europe. I depict the war events on the battle fronts of France, Russia, Italy and USA. At the end of the thesis I describe the formation of Czechoslovakia through the life of our legionnaires after the War. I also answer the main question of to what extent the Czechoslovakian army helped with the formation of independent Czechoslovakia.

Keywords

Army, Czechoslovak legionaries, foreign, separate state, T. G. Masaryk, World War I.

ÚVOD.....	8
1 ZACÁTEK PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	10
1.1 Politika a válka.....	10
1.2 Atentát v Sarajevu.....	11
1.3 T. G. Masaryk a česká otázka	13
2 ČESKOSLOVENSKÝ ZAHRANIČNÍ ODBOJ.....	17
2.1 Francie	17
2.2 Itálie	23
2.3 Usa	28
2.4 Rusko	32
3 VZNIK ČESKOSLOVENSKA.....	42
3.1 První vláda	42
3.2 Domácí armáda	43
3.3 Poválečný život legionářů.....	45
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50
SEZNAM ZKRATEK	53

ÚVOD

Hlavním cílem bakalářské práce je zmapování dění československého zahraničního odboje, jeho následné postavení v dějinách Evropy a vznik samostatného Československého státu. Práce poukazuje na národní sebeuvědomění českých zemí na přelomu 19. století. Tehdy ovládala svět hospodářská politika. Během tohoto období docházelo k významnému rozvoji hlavně v Německu a Anglii. Vyspělá hospodářská politika podněcovala státy k soutěživosti i nepřátelství. Státy postupně začaly navazovat spojení z důvodu obrany před nepřátelskými zeměmi.

V práci bude analyzována česká otázka, která je úzce spjata s významnou osobností Tomášem Garrigue Masarykem. Jeho prosazování národnostního uvědomění se zdálo být nemožné. Během první světové války vedlo k posílení boje za naši zemi.

Práce je také zaměřena na průběh československého zahraničního odboje, který byl v letech 1914-1921. Československý odboj si začal organizovat vlastní jednotky na území Francie, Itálie a převzali i existující jednotku v Rusku. Po vypuknutí války vznikala legionářská vojska, která toužila po osamostatnění od habsburské monarchie. Čechům a Slovákům se otevřela perspektiva vlastní společné státnosti. V práci je popsán průběh jejich působení ve Francii, Itálii, USA a Rusku. Nejznámější jednotkou ve Francii byla jednotka „Nazdar!“.

V Itálii byly sestaveny československé dělnické jednotky, kterým veleli italští generálové. V USA získal T. G. Masaryk azyl a usiloval zde o podporu ostatních mocností. Politické dění za oceánem bylo zásadní v osamostatnění českých zemí. Velký podíl na tom měl americký prezident Thomas Woodrow Wilson. V Rusku vznikla z České družiny Československá střelecká brigáda. Legionářská vojska se stala nepostradatelná a uznávaná během první světové války. Československá armáda vznikla dříve než samotné Československo. Československá národní rada se během jednání o příměří starala o české země. V červnu roku 1918 byla uznána jako základ československé vlády a Československo bylo prohlášeno za spojenecký národ. Uznání Národní radě se dostalo také od Spojených států a Itálie.

Literatura zabývající se historií vzniku Československého státu je poměrně rozsáhlá. Při této práci jsem vycházela z odborné literatury, které se věnují první světové válce, československým legionářům a vzniku samostatného Československa. Nejvýznamnějšími autory jsou František Emmert, Miroslav Gregorovič, Josef Fetka, Antonín Klimek, Robert Kvaček, Jiří Nolč a Tomáš Garrigue Masaryk. Právě Tomáš Garrigue Masaryk se podílel na formování našich legionářských vojsk a snažil se o poválečnou evropskou rekonstrukci v jeho spisu Nová Evropa. Na základě revolučního Národního shromáždění byl zvolen v roce 1918 prvním prezidentem Československa. Jeho filozofie mravně vyváženého přístupu související s životními i veřejnými otázkami se stali základem idejí nově vznikajícího státu.

1 ZAČÁTEK PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

1.1 Politika a válka

V 19. století ovládala svět hospodářská politika. Toto období se nazývalo stoletím techniky. Budovaly se železniční a telefonní sítě, tunely, mosty a velké vodní stavby. Ve druhé polovině 19. století bylo největší průmyslovým státem Německo. Více než polovina německého obchodu bylo zprostředkována námořní cestou. Ve vyostřené válečné situaci Německo soupeřilo a porovnávalo své hospodářské síly společně s Anglií. Avšak Anglie prosperovala stejně jako Německo v průmyslu železářském, textilním, ale i stavbou lodí.¹ Mezi další prosperující státy, ve kterých se průmysl silně rozvinul, patřil sever Francie, Belgie, Itálie, Rakousko i české země.

Hospodářská politika ovládala svět, který doháněl státy k soutěživosti a později i k nepřátelství. Ta se následně rozdělila na dvě nepřátelské strany. V roce 1879 byl vytvořen spolek Trojspolek. Německo se spojilo s Rakousko-Uherskem a v roce 1883 se k nim připojila Itálie. Na protistraně stála Trojdohoda, kterou roku 1891 vytvořila Francie s Ruskem. V roce 1898 Francie s Anglií, která se roku 1907 přidala k Rusku. Německo vyvíjelo tlak, aby mohlo ovládnout turecké země. Zajistilo by si tak obchodní cestu do Indie. Toto nepřátelské napětí směřovalo až na Balkán, kde se střetla rakouská a ruská politika.² Rakousko-Uhersko pod nátlakem Německa a jeho císaře Viléma II. chtělo zabránit vzestupu Srbska i kdyby mělo hrozit zbraněmi.³

Německo společně s Rakousko-Uherskem obsadilo Srbsko a doufalo v nečinnost Ruska. Německo bralo ovládnutí středoevropského prostoru jako první krok ke světovládě. Rakousko-Uhersko si od válečné cesty na Balkán slibovalo vítězství, které by posílilo Habsburskou říši. Naopak rakouský císař František Josef I. nechtěl riskovat a domníval se, že tato cesta nikam nevede. Nejprve chtěl větší míru rovnoprávnosti, aby nedošlo k rozpadu Habsburského soustátí. Jako monarchista totiž toužil o spolku tří

¹ MASARYK, Tomáš Garrigue, PICHLÍK, Karel, Dagmar HÁJKOVÁ, Richard VAŠEK a Zdenko MARŠÁLEK, ed. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2005. ISBN 80-86142-18-3.

² DORAZIL, Otakar. *Světové dějiny v kostce: Historická příručka*. 2. vyd. Praha: Toužimský a Moravec, s. 254 – 268, 1947.

³ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

císařů, rakouského, německého a ruského. Zajistil by tak stabilitu ve střední a východní Evropě. I přesto však zdokonaloval svou armádu, její výcvik a zaváděl nejnovější výzbroje, aby se mohl bránit v případě vypuknutí války.⁴ Také arcivévoda a rakouský následník trůnu František Ferdinand d'Este byl stejného názoru. Ale naopak chtěl rozhýbat a posilnit říši, která za vlády Františka Josefa I. ztuhla.⁵

Ačkoli patřilo Německo mezi klíčové evropské mocnosti, jeho plán byl ambicióznější. Chtělo se stát první světovou velmocí, vytvořit zámořské impérium a být nebezpečným protivníkem. Závidělo Francii a Velké Británii jejich velkolepé říše. Proto uzavřelo v roce 1879 spojenectví s Rakousko-Uherskem. V roce 1882 se k nim přidala Itálie a vznikl Trojspolek.⁶

Naopak Rakousko-Uhersko si přisvojilo Bosnu a Hercegovinu. Této zemi po staletí vládli Turci. Nepokoje zde byly ve velké míře náboženské. V Srbsku byli pravoslavní, v Chorvatsku katolíci a Bosnu ovládli muslimové. Roku 1875 vzniklo povstání, které rozpoutalo mezinárodní konflikt, ve kterém Rusko zruinovalo Turecko. Rakousko-Uhersko si jako velmoc přisvojila Bosnu a Hercegovinu, aby zde mohla zjednat pořádek a zabezpečit tak jejich budoucnost. Nebylo to lehké, Bosna byla velmi odtažitá, bouřila se, takže nešlo o přátelské spojení. Nakonec však byla přiměna k anexi, která proběhla 7. října roku 1908.⁷

1.2 Atentát v Sarajevu

Roku 1914 se v Bosně a Hercegovině konaly demonstrativní machinace rakousko-uherské armády, které měly zastrašit protivníky habsburské monarchie na Balkáně. Toho dne 28. června byl František Ferdinand d'Este na návštěvě v Sarajevu. Ten zde zastupoval vrchního velitele, císaře Františka Josefa I. Kvůli dlouhodobým vyostřeným politickým vztahům na něj a jeho manželku Žofii spáchali srbští

⁴ PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, s. 10 – 11. ISBN 80-7175-078-6.

⁵ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

⁶ PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, s. 10 – 11. ISBN 80-7175-078-6.

⁷ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

nacionalisté atentát, při kterém byli oba zastřeleni.⁸ Evropa utichla a navenek se zklidnila. Veškerý tisk byl nezvykle klidný. Přesto, že se jednalo o jasný signál, mnozí doufali v politické urovnání. Bohužel Rakousko-Uhersko vzalo iniciativu do svých rukou.⁹

Atentát v Sarajevu byl první záminkou k rozpoutání první světové války. Jako první se vzpamatovala rakousko-uherská armáda, která prosadila tvrdý postup proti Srbsku. Dne 23. července zaslala Srbsku ultimátum, ve kterém obvinila srbské království z podílu na atentátu, požadovala zmírnění propagandy a především, aby Rakousko-Uhersko mohlo na srbském území prošetřit onen atentát. Těmito požadavky armáda předpokládala, že Srbsko ultimátum odmítne a ponese tak odpovědnost za rozpoutání války. To však nedokázalo ozbrojenému napadení čelit, a tak s ultimátem souhlasilo. Srbsko 25. července všechny požadavky přijalo, až na jediný. A to přístup orgánům habsburské monarchie na své území. Odpověď pro Rakousko-Uhersko byla nepostačující a 28. července 1914 vyhlásilo Srbsku válku.¹⁰

V tento den odstartoval dominový efekt, kdy si evropské státy vzájemně začaly vyhlašovat válku. Dne 1. srpna vypovědělo Rusko válku Německu a 3. srpna Francii. Dále dne 11. srpna, vyhlásila Francie válku Rakousko-Uhersku a den na to i Anglii. Vypuknutí první světové války zasáhlo celé území Evropy.¹¹ Ve velmi krátkém období, od července do srpna roku 1914, vzplanul válečný konflikt po celém evropském kontinentu. Byl rozdělen na tři válečné fronty, francouzskou, ruskou a srbskou. Vznikala nová bojiště, ale vyvíjení vojenských operací polevovalo a měnilo se ve vysilující zákopovou válku.¹²

Německo stále podněcovalo Rakousko-Uhersko, a to kvůli příležitosti a svým světovládným cílům. Proto vydalo císařské nařízení, které zastavilo činnost parlamentů, říšské rady a zemské sněmy. Pozdrželo občanská práva, práva osobní svobody, ochranu obydlí, listovní tajemství, právo spolčovací a shromažďovací, svobodu projevu a tisku.

⁸ DORAZIL, Otakar. *Světové dějiny v kostce: Historická příručka*. 2. vyd. Praha: Toužimský a Moravec, s. 268, 1947.

⁹ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

¹⁰ PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, s. 12. ISBN 80-7175-078-6.

¹¹ PISKOVÁ, Renata. *Českoslovenští legionáři 1914-1920: Rodáci a občané okresu Jihlava*. Jihlava: Okresní úřad, 2001. ISBN 80-238-8213-9.

¹² EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 78-80-204-3283-4.

Naopak se rozšířily vojenské soudy a zavedla se přísná cenzura. Zákony vystřídala císařská nařízení a všechny potřeby v hospodářství, dopravě a veřejné správě byly podřízeny vojsku a armádě.¹³

Válka omezila či úplně zakázala mnohá průmyslová odvětví. Klesá poptávka luxusního a zušlechtujícího průmyslu, jako například hodinářství, knihkupectví, elektrikářství, či výroba hraček a hudebních nástrojů. Vystřídala je odvětví válečných potřeb. Velké obchodní cesty, každý dovoz či transport, byl ve válečném období obtížnější a dražší.¹⁴

1.3 T. G. Masaryk a česká otázka

Tomáš Garrigue Masaryk se narodil v Hodoníně 7. března 1850. Pocházel z prosté, chudé rodiny. Díky svému otci získal postavení v prostředí mezi úředníky a také přístup ke vzdělání a studiu gymnázia v Brně. Už v letech studijních si uvědomoval svou slováckost, statečnost a charakter.¹⁵ Následně odešel studovat univerzitu do Vídně, kde se pod ochrannou rukou policejního ředitele Antona Le Monniera dostával do nejvyšších společenských kruhů. Byl předsedou českého akademického spolku. Nebylo tajemstvím, že Masaryk měl problémy s češtinou, jelikož ve výuce v jeho okolí převažovala němčina. I přesto se naučil řecky, latinsky, anglicky a francouzsky. V roce 1876 získal doktorát z filozofie, která ho nadchla natolik, že se jí rozhodl věnovat i po svém studiu.

V osmadvaceti se ženil se svou osudovou ženou, Charlottou Garrigue. Pocházela z USA, ale to jim nebránilo v soužití. Společně se odstěhovali do Prahy. Díky novým prostředkům se mohl plně věnovat práci. Byl univerzitním profesorem, vědcem, a tak i vypadala jeho pracovna. Byla plná knih, svazků, výpisků a myšlenek. Svých pět dětí

¹³ PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, s. 12. ISBN 80-7175-078-6.

¹⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue, PICHLÍK, Karel, Dagmar HÁJKOVÁ, Richard VAŠEK a Zdenko MARŠÁLEK, ed. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2005. ISBN 80-86142-18-3.

¹⁵ MACHOVEC, Milan. *Tomáš G. Masaryk: [studie s ukázkami z Masarykových spisů]*. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1968.

vedl k dodržování mravních zákonů, respektu a hlavně myšlení. Jako profesor se neproslovil. Zviditelní ho až vyjádření o nesouhlasu pravosti Rukopisů.¹⁶

Výrokem o nepravosti Královédvorského a Zelenohorského rukopisu ztrácí Masaryk přízeň veřejnosti. Naopak se stává terčem zloby. Ze spisů, které měly opodstatňovat náš národ, vlast i víru, se stal spis hlásající nepravdu. Masaryk zpochybnil ideál, který dle něho byl zčásti mluvnický chybný, ale také politicky nekorektní.¹⁷ Tímto výrokem vyprovokoval mnoho lidí a posunul tak morální problém mnohem dál, než by tušil. Přinutil tak českou vědu rozpohybovat a přemýšlet nad vlastním sebeuvědoměním. Dosavadní autoritářství bylo zpochybněno a otevřela se nová kapitola hledání pravdy. Spíše než jako vědec byl vnímán jako filozof. Hledal pro člověka celkové poslání a hodnot vědy. V devadesátých letech se jeho zaměření mění. Více se zapojuje do politického dění a jeho témata pátrají po opravdivosti lidské existence. Jeho nástup do politiky není úspěšný, nemůže zde projevat své zásady a myšlení.¹⁸

Později nabírá nové síly a jeho umění řečnictví, pevné formulace a argumentace ho směřují do pozice mluvčího slovanských občanů Rakousko-Uherska. Jeho projevy vyjadřují národní sebeuvědomění a staví se za zemi českou a její postavení v Evropě. Velmi prosazoval českou zemi a chtěl prosazovat její sílu, samostatnost a možnost rozhodovat sama za sebe. I když byl mnohdy kritizován a odsuzován za svou mravnost a poctivost, nenechal se zastrašit. Ani když pomohl v případě žida L. Hilsnera, ve kterém se ho zastal a vyvrátil jeho obvinění z vraždy, věděl, že bojuje za pravdu. Díky tomuto gestu, jak se později ukázalo, se Spojené státy americké Masarykovi odvděčily podporou ve prospěch československé samostatnosti. Do nového století vešel jako respektovaný politik. Založil realistickou stranu, Československou stranu lidovou, později přejmenovanou na Českou stranu pokrokovou. Hned po J. A. Komenským se jeví jako první osobnost evropského formátu.¹⁹

Když vypukla první světová válka dne 28. července 1914, T. G. Masaryk předpokládal, že se Rakousko-Uhersko rozpadne a vzniknou nové demokratické státy.

¹⁶ BUDINSKÝ, Libor. *Deset prezidentů*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2008. ISBN 978-80-242-2142-7.

¹⁷ HOTMAR, Josef. *Zrození republiky 1914-1918*. Brno: Stilus, 2005. ISBN 80-903550-4-8.

¹⁸ MACHOVEC, Milan. *Tomáš G. Masaryk: [studie s ukázkami z Masarykových spisů]*. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1968.

¹⁹ HOTMAR, Josef. *Zrození republiky 1914-1918*. Brno: Stilus, 2005. ISBN 80-903550-4-8.

Chtěl tak využít situace pro boj za samostatnost české země. Jeho názory podporoval spolupracovník Edvard Beneš. Bohužel, se začátkem války byla veškerá politická činnost a organizace zastaveny. Čeští politikové nemohli pasivně vyčkávat, a tak se scházeli i nadále v sídle Agrární stany. Těchto informativních porad a diskuzí se zúčastňovali K. Kramář, a. Rašín, B. Šmeral, A. Meissner i sám T. G. Masaryk. Český lid pocituje nátlak ze strany Rakousko-Uherska. Nechtějí k válce, habsburské monarchii i mobilizaci. Nechávací se s odporem, mnohdy i násilně doprovázejí k vlakům, které míří na frontu. Vojenská velitelství ve svých hlášeních udávají, že obyvatelé českých zemí válku odmítají a válčit nechťejí. Touží po vítězství Dohody a porážce Rakousko-Uherska.²⁰ V prosinci roku 1914 T. G. Masaryk odjíždí do exilu. Odjel do Itálie a následně do Švýcarska. Masaryk ví, že se jen tak nevrátí. Proto informoval české politiky a svého nejbližšího E. Beneše pověřil vedením domácího odboje. Tlak budil protitlak. Čeští politikové utichli stejně jako tisk a šířila se šeptanda.²¹

Masaryk v zahraničí získal sílu a jistotu. Více pracoval na prosazení československého státu. To se mu v Anglii, v květnu roku 1915 podařilo, když sepsal memorandum pod názvem „Independent Bohemia“, o české otázce. Požadoval v něm osamostatnění české a slovenské země, které by se tak staly demokracií. Tento významný krok projednával v Londýně a poslal ho také do Francie. Získal tím nejen podporu, ale také finanční zajištění. Chtěl navázat spolupráci v zahraničí díky krajanským hnutím. Šlo především o Spojené státy americké, Rusko, Francii a Velkou Británii. Nejvíce Čechů a Slováků pobývalo ve Spojených státech. Proto tam byl na začátku války založen „Českoamerický výbor pro osamostatnění a podporu národa“. *Také v Rusku jsme získali podporu, nejdříve využili hojný počet Čechů pro boj na frontě a posléze nám povolili vznik československých družin. Stále platila nechtě bojovat, ale byla to možnost ukázat, že bojujeme za osamostatnění našich zemí a naším vojskem. V ostatních zemích jako byla Francie a Anglie nebyla krajanská hnutí tak bouřlivá, ale i přesto dala své vlastenectví důrazně najevo“.*²²

²⁰ PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998. ISBN 80-7175-078-6.

²¹ HOUŠKA, Vítězslav. *T.G. Masaryk známý i neznámý*. Praha: Riopress, 2005. ISBN 80-86221-84-9.

²² PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998. ISBN 80-7175-078-6.

Protistranou sebeuvědomění a národnosti se stalo pronásledování Čechů. Němci usilovali o uzavření české otázky s Rakouskem. Nátlak sílil a jednání vystřídalo vězení. Skoro celé vedení České strany národně sociální bylo zatčeno, nebo posláno na frontu. Vojenské velitelství bylo nelítostné a K. Kramáře spolu s A. Rašínem odsoudili za údajnou velezradu. V květnu roku 1916 chtěli Němci definitivně vyřešit českou otázku. Rozdělením zemí na české a německé, úředním jazykem měla být němčina, ale veškerá politika a moc by spadala pod Německo. S tím však T. G. Masaryk nesouhlasil a pokračoval v boji za osamostatnění našich zemí.²³

²³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-027-6.

2 ČESKOSLOVENSKÝ ZAHRANIČNÍ ODBOJ

2.1 Francie

Ve Francii nebylo rozsáhlé krajanské hnutí. V Paříži žilo přibližně 2 tis. Čechů a Slováků. Bylo zde jen velmi málo spolků. V Paříži od roku 1891 fungovala pod vedením Josefa Čapka, pobočka Sokol a také spolek Rovnost. Mezi jejími představiteli krajanů už tehdy putovala myšlenka pro „nezávislé Čechy“ a jejich osamostatnění.²⁴ Francie uvítala příjezd Edvarda Beneše do Paříže, který měl informace, dokumenty a doklady o situaci Rakouska. Později poskytla podporu také samotnému T. G. Masarykovi při jeho politických vystoupení.²⁵

Dne 25. července se zástupci obou skupin dohodli na setkání protirakouské manifestace v Paříži na náměstí Svornosti. Následující den tam prošlo několik stovek Sokolů české národnosti, které následně musela korigovat tamní policie. Po těchto nepokojích vznikla skupina Prozatímní výbor, která se skládala z českých obyvatel žijících ve Francii a měla je tak vést jako vlastní vojenské dobrovolníky.²⁶ V pařížské Invalidovně se během první půlky srpna přišlo přihlásit několik stovek Čechů, kteří v ten den byli odvezeni do Bayonne na jihozápad Francie. Tam vytvářeli prapor C 2. pochodového pluku a o pár dní později se k nim připojil ještě jeden český transport.²⁷

Ministerstvo zahraniční posléze odsouhlasilo v rámci Cizinecké legie založení české jednotky. Za významný den bychom tak mohli pokládat 31. srpen 1914, kdy byla založena česká 1. rota praporu C 2. pochodového pluku. Jednotka se skládala výhradně z českých dobrovolníků. Naopak francouzské roty byly chudší a to něco okolo 250 dobrovolníků. Proto musela necelá stovka Čechů být rozložena do francouzských čet 2. pochodového pluku. Češi se mezi sebou hrdě zdravili pozdravem „Nazdar!“ a to se později stalo názvem české roty. O této rotě se ve Francii mluvilo jako o „Compagnie Na zdar!“. Na začátku října ve městě Bayonne mohli vojáci složit věrnostní přísahu a

²⁴ NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1774-3.

²⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012. ISBN 978-80-86107-47-9.

²⁶ NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1774-3.

²⁷ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0580-1.

převzít tak zástavu, na které byl vyšitý lev s královskou korunou. Po dvouměsíčním náročném vojenském výcviku, se vojáci 2. pochodového pluku na konci října dočkali ukončení a mohli tak být odvedeni na frontu, kde se začlenili do tzv. marocké divize. Kromě české roty Nazdar! Zde působily také cizinecké legie. Významným členem v této legii byl Josef Šnajdárek, který zde působil již od roku 1899.²⁸

Dne 11. listopadu byla Rota Nazdar poprvé nasazena do první legie v Champagni. Marocká divize přišla na konci dubna 1915 do Artois na severu Francie. Tam se k rotě přidalo několik dalších českých vojáků. První útoky na německé zákopy, které zasahovaly do hloubky čtyř kilometrů, byly nezvykle tragické. Prapor C 2. pochodový pluk se ocitl bez důstojníků a jen s třetinou svých mužů, kteří buď padli, nebo byli vážně zraněni. Ani česká Rota Nazdar nebyla schopna dát svou jednotku znovu dohromady pro další boj. Česká jednotka tak tímto bojem u Arrasu zanikla a s ní i prapor C 2. pochodového pluku společně s Josefem Pultrem (náčelník pařížského Sokola), a Josefem Šibalem (předseda Rovnosti).²⁹

Jednalo se o více než půl roku dlouhý boj, než tato jednotka zanikla úplně. Členové jednotky, kteří jen zázrakem přežili u Arrasu, byli rozděleni dál, do jednotlivých jednotek Cizinecké legie. „*Další nábor dobrovolníků ve Francii byl zastaven tzv. Bérengerovým zákonem z června 1915, který zakázal po dobu války přijímat do armády cizince, kteří jsou příslušníky států vedoucí válku s Francií a s jejími spojenci.*“³⁰

Začátkem roku 1916 byl T. G. Masaryk přijat na francouzském území, ministrem zahraničních věcí A. Briandem. Tímto setkáním získal slib o zřízení československé armády ve Francii. První vlnu československých dobrovolníků vedl M. R. Štefánik. Šlo o malou skupinu okolo čtyř seti dobrovolníků v La Palisse. V srpnu roku 1917 E. Beneš oficiálně s generálním štábem i vládou vydal dohodu o zřízení armády ve Francii. Velká část dobrovolníků přišla z Ruska. Již v listopadu 1917 přišlo 1240 mužů vojenského oddílu československé armády. Jednalo se o základní část

²⁸ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

²⁹ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0580-1.

³⁰ PISOVÁ, Renata. *Českoslovenští legionáři 1914-1920: Rodáci a občané okresu Jihlava*. Jihlava: Okresní úřad, 2001, s. 11. ISBN 80-238-8213-9.

vojska, další část této armády dorazila až v dubnu roku 1918.³¹ Ačkoliv K. Kramář a T. G. Masaryk dělali všechno pro přesun československých dobrovolníků z Ruska, Itálie a USA do Francie, bylo to málo. Ale i nadále věřili, že ve Francii vznikne ohromné vojsko. Na francouzském území nakonec vznikly čtyři československé pluky. Byly méně početné než v Itálii nebo Rusku, ale právě zde ve Francii, bylo dosaženo zahraničně politického úspěchu a národního uznání.³²

V únoru roku 1916 se odehrála jedna z největších bitev první světové války. Nešlo o vojensky významnou bitvu, spíše o prestižní význam. Generál Falkenhayn, zaútočil na pevnost Verdun. Chtěl tím předejít jarní ofenzívu a v bojích u francouzského města vyčerpat síly francouzské armády. Šlo o velmi krvavé boje na malém prostranství (asi 50 km). Na konci června se německé jednotky dostaly až k pevnosti. Ztráty již v červnu činily ve francouzské armádě 315 000 vojáků a v německé armádě 281 000 vojáků. Boje tak zmírnily svou intenzitu. V září roku 1916 byly útoky zastaveny. Zbytek německého vojska byl přesunut na východní frontu. A francouzská vojska do prosince dobyla zpět svá území, o která přišla v průběhu roku 1916.³³

„V první polovině roku 1917 byl završen proces etablování Masarykovy Národní rady československé v Paříži, v prostředí zahraničních krajanů. Nyní se jednalo o vrcholný orgán celonárodního hnutí, za vytvoření samostatného československého státu. Jako první radu, uznalo České národní sdružení v USA, od počátku úzce napojené na Masarykův exil. V květnu 1917 se k ní v kyjevské rezoluci přihlásili také zástupci krajanských spolků v Rusku, mezi nimiž díky bývalým zajatcům rovněž převažovali Masarykovy stoupenci. Uznání přicházela od českých organizací z celého světa. NRČ uznalo české národní sdružení v Kimberley v jižní Africe, stejně jako stejnojmenná organizace v Buenos Aires v Argentině. V některých rezolucích, které přicházeli do ústředí NRČ v Paříži byl T. G. Masaryk již tehdy titulován jako prezident a byla mu vyjadřována plná podpora a slibovaná věrnost.“³⁴ Československá zahraniční akce měla velmi dobré, tajné styky s domovem. V dubnu roku 1917 poslal T. G. Masaryk

³¹ GREGOROVIČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

³² EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

³³ DĚCKÝ, Josef. *Politické dějiny světa v datech: I. Svazek*. Praha: Svoboda, 1980.

³⁴ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 65. ISBN 978-80-204-3283-4.

s E. Benešem žádost o zaslání důkazů protirakouského odporu. Vzkaz z Paříže varoval před tím, aby v žádném případě nedošlo ke stejné chybě jako v roce 1848. Šlo to to, aby nikdo nehájil existenci Rakouska.³⁵

Francie byla masovému přesunu Čechů ze zahraničí nakloněna. Chtěla, aby československá armáda až do konce války spadala pod francouzské velení. E. Beneš s tím souhlasil, jelikož budování československé armády pomocí vlastních sil bylo téměř nemožné. Francie v diskuzi o československo-francouzském vojsku jednala pouze o nedůležitých záležitostech, jako byly texty přísahy nebo výložky na uniformách. E. Beneš a národní rada Československa trvali na tom, aby dosáhli statusu spojenecké dohodové armády (i bez vlastního státu). Národní rada však postrádala pádný argument pro ukončení tohoto jednání.³⁶

Ve Francii byly jednotky stále pouze organizací, ale jejich počet se pomalu zvyšoval. V prosinci roku 1917 se konečně zahájilo formování československého vojska, na popud dekretu francouzského prezidenta R. Pioncaré. Ten umožňoval vybudovat samostatnou československou armádu ve Francii. Československá národní rada se tak stala uznávanou československou vládou. Mezi legionáři propuklo radostné nadšení, které doprovázela přehlídka v Cognacu. V nových funkcích se takto mohli ukázat noví, čeští a slovenští velitelé. Vznikly také samostatné pluky, kde v nižších funkcích byli velitelé Češi a v těch vyšších veleli Francouzi. V Saint Mixent byla dokonce zřízena škola pro československé důstojníky. Řád československé armády byl demokratický a panovala zde rovnost. Dodržovala se zde kázeň francouzského řádu a vojenské francouzské organizace. Takto se naše vojenské jednotky připravovaly k odchodu na frontu.³⁷

Do Francie dorazili také dobrovolníci z USA, kteří postrádali zkušenosti v boji, ostřílení vojáci z Ruska, dobrovolníci ze Srbska a také cizinečtí vojáci nebo zajatci z různých států. Výcvik legionářů byl náročný, vzhledem k tomu, že zde vznikala komunikační bariéra. Francouzští instruktoři mluvili pouze francouzsky a pro vojáky nebylo snadné rychle se jazyk naučit. V lednu 1918 vznikl v Cognaku první střelecký

³⁵ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

³⁶ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

³⁷ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

pluk. Oficiální datum vzniku československé armády ve Francii připadá na den 30. června 1918, kdy příslušníci 21. a 22. střeleckého pluku složili slavnostní přísahu.³⁸

Ta zněla takto: „*My, vojáci revolučního vojska, utvořeného daleko od hranic naší vlasti, přísaháme, že budeme bojovati proti všem našim nepřátelům do té doby, dokud naše země české a slovenské nesplynou se samostatný nezávislý stát československý, dokud národ náš v našich zemích nebude úplným pánem svých osudů. Jako věrní bojovníci, nesoucí v své krvi dědictví našich slavných dějin a vždy jsouce pamětliví nezapomenutelných hrdinských činů našich národních mučedníků i našich husitských vojevůdců, slibujeme jich být důstojní, nikdy z boje neutíkat, nijakému nebezpečí se vyhýbat, rozkazu svých náčelníků poslouchati, své prapory a odznaky ctíti, nepřítelů nikdy o milost neprositi a se zbraní v ruce se nevzdáti, bratr bratra milovati a v nebezpečí chrániti, smrti se nelekati a za svobodu vlasti své vše, i život položit. Bez jakéhokoli nátlaku, svobodně rozhodnouti, tak podle této přísahy budeme jednati. Tak přísaháme!*“

Vojáci věděli, že nejde o rozpadající rakousko-uherskou armádu, nýbrž boj s Němci s jejich bavorskými pluky císaře Viléma II. Rozkaz o obsazení obce Terron dostal první prapor 21. pluku dne 21. října 1918. Kapitánem této jednotky byl Husák, který již dříve bojoval v Rusku, kde se podílel na provedení útoku na Zborov. Obec Terron se nacházela v obtížném terénu, který byl téměř zatopený a bez zásobování. Během bojů se mezi vojáky roznesla zpráva, že 28. října 1918 byla v Praze vyhlášena samostatnost. Němci zuřivě útočili do posledních chvil, ale prorazit se jim naši armádu nepodařilo.³⁹

Ve stejnou dobu byl nedaleko Terronu 22. střelecký pluk. Útočili zde v těžkém boji na německé bunkry. Vojáci postupovali v pomalém tempu, pod dělostřeleckou palbou s nasazenými plynovými maskami. Jejich nasazení a vlastní dělostřelecká podpora však nestačila na dobytí těchto bunkrů. Obě jednotky, tak musely být z boje staženy dne 30. října. Tyto náročné boje si vyžádaly necelé dvě stovky padlých, sedmdesát vojáků nezvěstných a přes osm set raněných. Jedinou útěchou byla zpráva o vzniku Československého státu. Dne 11. listopadu 1918, bylo na francouzsko-

³⁸ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

³⁹ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

německém bitevním poli, vyhlášeno příměří. První světová válka skončila. Jednotky se začaly připravovat na návrat do vlasti. V Cognaku byl mezitím vytvořen 23. střelecký pluk a následně také 24. střelecký pluk. Ty byly sloučeny do jedné československé 5. divize⁴⁰. Francouzská vláda v Paříži podepsala a uznala prozatímní československou vládu. M. R. Štefánik byl francouzským občanem. Požádal tak francouzskou vládu o povolení ujmout se funkce československého ministra vojenství.⁴¹

Prezident Československé republiky T. G. Masaryk dne 10. prosince 1918 provedl přehlídku naší brigády, která se konala v Darney ve Francii. Naši legionáři se vraceli do vlasti s úkolem založit novou armádu ve své vlasti. Díky jejich perfektní organizaci a bojeschopnosti, mohli nastoupit jako řádná armáda Československa. T. G. Masaryk žádal, aby i v naší nově vybudované vlasti vybuodovali republikánské vojsko. „*Vy hoši, vy máte ještě úkol zvláštní. Já bych vám řekl, ale nesmíte to pokládat za nějaké lichocení, že máte být soli v tom těstě, které chceme všichni udělat. My potřebujeme silnou, disciplinovanou armádu. Já nejsem militarista, já jsem se namluvil proti militarismu dost. Dobrá, ale mi teď potřebujeme svoje, nezapomínejte, hoši, republikánské vojsko... Každý z vás přispěje k tomuto vybudování a vy všichni bez rozdílu šarží máte úkol stejný. Doma budete mít za úkol chránit celistvost našeho státu. Čeká na vás národ a vy sami uvidíte, jak vás mají a budou mít rádi. Tím větší je vaše povinnost, abyste si tuto lásku udrželi.*“⁴²

E. Benešovi se podařilo sjednat dohodu o francouzské vojenské misi v Československu. Výsledkem bylo svěření vojenské činnosti Francouzům. Šlo o vybudování blízkého vztahu s dohodovou mocností. T. G. Masaryk jmenoval generála M. Pellé, šéfem francouzské vojenské mise v nově vybudovaném státě. Později se stal hlavním velitelem československé armády. Československému vojsku tak v tomto přátelském vztahu veleli zkušení francouzští generálové až do roku 1926. Mnoho dalších francouzských velitelů a důstojníků vedlo vojenské školy a učiliště. Dalším úspěchem francouzské vojenské mise bylo rozšíření její působnosti až na Slovensko. Toto území bylo rozděleno na západní a východní vojenskou část. Část východní

⁴⁰ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁴¹ JOHN, Miloslav. *Milan Rastislav Štefánik: život a smrt národního hrdiny*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-412-4.

⁴² GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992, s. 16. ISBN 80-85467-54-2.

spadala pod italského generála L. Piccionemu a část východní spadala pod velení francouzské mise vojenské. Italové se po tomto rozdělení urazili a to právem. Za jejich klíčovou pomoc, kterou nám zajistili v období od prosince až do ledna 1919, pocítovali nevděk a odstrčení. Tak vznikla československo-italská pře. Tu se snažil uklidnit M. R. Štefánik, bohužel stále vše dirigoval pouze ze zahraničí. A tak se Československo začalo více soustřeďovat na spolupráci s Francií. V tomto státu viděli významného spojence, se kterým by v budoucnosti zajistili státní nezávislost.⁴³

2.2 Itálie

Podstatným bylo uzavření Trojspolku mezi národními mocnostmi, jimiž byli Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie. Německo s Rakousko-Uherskem hledalo v italském království především spojení a podporu zahraniční politiky. V roce 1912 Italové obnovili již pátou trojspolkovou smlouvu. Itálie vyhlásila neutrální postoj vůči válce z důvodů nesplnění podmínek smlouvy o Rakousko-Uherském a Německém spojení. Po dlouhém vyjednávání Itálie dne 3. května 1915 vypověděla trojspolkovou smlouvu. Tím vznikl prostor pro italsko-rakouskou frontu, ve které válčili o jaderské pobřeží.⁴⁴ V srpnu roku 1915 vyhlásilo Německo válku Francii, ta však na Německo nezaútočila. Italská vláda však nadále vedla svá diplomatická jednání o neutralitě k oběma válečným stranám.⁴⁵

V květnu roku 1915 vyhlásila Itálie válku svému dávnému spojenci Rakousko-Uhersku. Vyslala svá vojska na hranice s Rakouskem. Itálie si kladla velký nárok na jižní hranice Rakouska. To rozpoutalo tříleté válčení v horském a vysokohorském terénu. Během propuknutí italsko-rakouské války se na italském území pohybovalo pouze tři sta Čechů. Čeští politici ještě před válkou neudržovali s politiky v Itálii žádné styky. Naopak tomu bylo v případě styků s Francií a Ruskem. Italové o nás věděli velmi málo na to, aby s námi navázali politický vztah. Itálie si po vypuknutí války s Rakousko-Uherskem kladla velké nároky na území. Chtěla obsadit Tridento, pobřeží

⁴³ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁴⁴ HLAVAČKA, Milan a Marek PEČENKA. *Trojspolek: německá, rakousko-uherská a italská zahraniční politika před první světovou válkou*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-86-9.

⁴⁵ DĚCKÝ, Josef. *Politické dějiny světa v datech: I. Svazek*. Praha: Svoboda, 1980.

Jadranského moře, Terstu, Dalmácii až po Albánii. Italská vláda pohlížela na Čechy negativně. Z těchto politických neznalostí národa se vysvětlovalo internování českých krajanů na Sardinii.⁴⁶ Francouzská vláda se tak rozhodla poslat do Itálie M. R. Štefánika, který měl pomoci překonat tyto rozpory. Ten zde propagoval cíle československého zahraničního odboje. Získal také italský překlad Masarykova memoranda, které doplnili o část, ve které rozšíří spolupráci a vztah s Itálií.⁴⁷

Na začátku roku 1917 byl sestaven italský výbor pro československou samostatnost. Šlo o čistě italskou iniciativu, která měla podpořit nároky habsburské monarchie a oslabit ji tak uvnitř. Ve svém prohlášení výbor také uvedl souhlas pro poválečné vytvoření Československa, ale i uvolnění zón v přístavech Terstu a Fiume. S vstřícným postojem poslanců a senátorů v Itálii se neshodoval názor Čechů a Slováků na alpské frontě. K dezerci či dobrovolným přechodům na italskou stranu nedocházelo z řad českých a slovenských vojáků.

Italové byli bráni spíše jako agresoři. V zákopech se vířila vzájemná nenávisť. Čeští vojáci se jevíli jako prestižní a loajální.⁴⁸ Předválečné skupiny krajanů nebyly, proto náš odboj nemohl Itálii podpořit. Pouze v několika zajateckých táborech byly skupiny vojáků z rakousko-uherské armády, mezi nimiž se nacházeli krajané české a slovenské národnosti. Bohužel z těchto jedinců bylo nemožné vytvořit odboj, jelikož se zajatci nemohli organizovat podle národností.

Teprve v roce 1917 byl založen první Československý dobrovolnický sbor v Itálii. Nejprve italská vláda neměla v plánu československé vojáky přesunout do Francie. Místo toho byli přesunuti do Salerna, kde sbor dosahoval deseti tisíc mužů. Nárůst československých zahraničních legionářů následně přiměl italskou vládu k dohodě, podle které mělo být vytvořeno československé vojsko v Itálii.⁴⁹ Jednalo se o první organizaci na italském území. Založil ji Jan Čapek, jeden z nejznámějších představitelů československého odboje v Itálii. Organizace byla samostatně nezávislá na

⁴⁶ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2

⁴⁷ PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, ISBN 80-7175-078-6.

⁴⁸ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁴⁹ NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1774-3.

československé zahraniční akci. Původní sbor o třiceti členech čítal v dubnu roku 1917 okolo patnácti set mužů. Itálie registrovala vznik velkého hnutí.⁵⁰

V létě roku 1917 se Národní rada československá, kterou řídil E. Beneš v Paříži, zabývala převážně rozšířením jednotek vojáků ve Francii a Rusku. Jednotky v Itálii už stály mimo pozornost. Českoslovenští dobrovolníci museli být trpěliví. V Paříži rada vyjednávala o přestavění Čapkova Československého sboru na vojenskou jednotku, kterou následně chtěla přesunout do Francie. Tuto možnost zamítl italský ministr zahraničí baron Sidney Sonnino. Zlom nastal až v Římě, kde vznikla nová pobočka Národní rady československé, kterou vedl František Hlaváček. Italská vláda poté souhlasila s vytvořením československých dělnických jednotek. Ty sice podléhaly italskému velení, ale mohly přísahat Národní radě československé. S tímto rozhodnutím Sidney Sonnino nesouhlasil. Tvrdil, že by českoslovenští vojáci byli vystaveni velkému riziku. Pokud by je nepřátelská strana zajala, byli by krutě popraveni jako vlastizrádcí. Tato jednání byla rozptýlena zprávou o bitvě u Caporetta. Italskou armádu zde německé jednotky prolomily a posunuly se až o sto kilometrů. Bylo tomu tak na přelomu října 1917. V ohrožení se objevila také Francie, protože nebyla z jihovýchodu chráněna.⁵¹

Do konce dubna 1918 byly sestaveny čtyři pluky. Vojáci tak obdrželi nové uniformy a moderní zbraně. Smlouvu o stavbě československého odboje v Itálii podepsal 21. dubna M. R. Štefánik s předsedou vlády Vittorioem Orlandem. Do bojů na Piavě vyrazily jednotky československé armády pod velením generála Andrea Grazianiho. Tato fronta se skládala z hor Monte Baldo, předhořím Doss Alto a vrcholem Altissimo, který dosahuje tři tisícové výšky. Naše jednotky se sloučily do 39. pluku. Válka byla velmi vyčerpávající z důvodů těžkého horského terénu. Ten byl pro naše vojáky stěžejní. Během těchto bojů došlo v politice k rozpadu Československého dobrovolnického sboru. František Hlaváček po neshodách s M. R. Štefánikem odjíždí do Paříže.

Boje u masivu Doss Alta byly velmi vyčerpávající, rakouská vojska byla dobře vybavena. I přes chemické zbraně, vniknutí Rakušanů až k pevnostem a lživých zprávách o rakouském vítězství na Doss Alto, se naše jednotky ubránily. Dne 24. října

⁵⁰ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

⁵¹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 125. ISBN 978-80-204-3283-4.

1918 se rozpoutala obrovská bitva po celé italské frontě. Trvala několik dní, než se rakouská divize začala rozpadat. Bojovalo zde 51 italských divizí, proti 73 divizím Rakousko-Uherska. Po velkých ztrátách na straně rakousko-uherské armády se část armády snažila utéci a zbylých tři sta tisíc vojáků bylo zajato.⁵² Rakousko-Uherská armáda zde byla zcela zničena. Odhadem zde padlo, nebo bylo zajato, více než půl milionu vojáků. Šlo tak o jednoznačné vítězství.⁵³

Dne 4. listopadu roku 1918 bylo sepsáno příměří na italsko-rakouské frontě. V ten den se zastavili veškeré boje na tomto území. Statistiky z roku 1918 ukazují, že v tomto posledním roce padlo do zajetí v Itálii sto tisíc vojáků Rakousko-Uherska, kteří se narodili v českých zemích. Probíhaly nové náborů, bez rozdílu národnosti se mohli všichni českoslovenští občané přihlásit do tzv. „domobraneckých praporů“. Počet československých legionářů rychle stoupl. Vzniklo třicet praporů, rozdělených na čtyři roty. Dohromady se jednalo o padesát až šedesát tisíc mužů. Mnoho dalších československých dobrovolníků se k legiím přihlásilo až po válce.

Následně se tzv. „italská legie“ při svém návratu do vlasti zasloužila o vytvoření armády v novém samostatném Československu.⁵⁴ V prosinci roku 1918 se československé jednotky začaly formovat a vracet do své vlasti. Ale boje zatím nekončili. Museli zajistit pohraničí v Čechách, kde si naopak své území nárokovali Němci. Boj o české území si nevyžádal tolik obětí jako na Slovensku. Pro své hrdinské vlastenectví byli Češi a Slováci velmi nenáviděni ze strany Německa, které naše území chtělo připojit k Rakousku.⁵⁵

Na italském území se po vyhlášení příměří nacházelo v zajateckých táborech okolo sto tisíc Čechů a Slováků. Italská vláda se rozhodla z těchto mužů vybudovat druhou československou armádu. Ta vznikla na italském území a v polovině roku 1919 byla přesunuta do své vlasti. Italská vláda nám tehdy poskytla pomoc, nejen založením domobranné armády, ale také se starala o vyzbrojení dvou našich legionářských divizí. To mělo obrovský dopad na naši pohyblivost, protože Italové rozšířili vozový park až o

⁵² GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

⁵³ WARNER, Philip. *První světová válka*. Ostrava: Oldag, 1997. ISBN 80-85954-28-1.

⁵⁴ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁵⁵ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

stovku automobilů. Velkou pomocí československým legionářům byl rychlý přesun vojáků do vlasti pomocí železnice. Vojáci dorazili do vlasti již v prosinci roku 1918.⁵⁶

V Praze tak byl jmenován velitelem generál Luigi Piccione, který měl velet československým legionářům na Slovensku. Rozkaz, který generál obdržel, nařizoval vojenské zajištění území. Již na začátku roku 1919 bylo díky ustupujícím Maďarům Slovensko vojensky zajištěno, a to bez větších bojů a krveprolití.⁵⁷ Začalo tak budování státní správy na Slovensku. Tamním ministrem se stal Vavro Šrobár, který měl své sídlo v Bratislavě. Československou státní moc stále udržovala armáda.

Dalším problémem bylo nárokování si území Těšínska, které si Československo chtělo přivlastnit hlavně z hospodářských a zemědělských důvodů. Obyvatelstvo ve Slezsku bylo převážně polské národnosti. Od konce války bylo kontrolováno polskou armádou a polské úřady si zde zakládaly první polské volby. Menší část obyvatel Slezanů se přikláněla k vyspělejšímu Československu. I přesto, že Československo s Polskem tvořily členy vítězné aliance, československá vláda rozhodla připravit armádu na vojenské zajištění svých hranic. Dne 23. ledna 1919 se i přes oznámení vstupu československé armády do regionu Těšínska, rozpoutala týdenní válka o toto území. Vojenská situace byla příznivá pro československé vojsko. V první den dobyli Karvinou a v dalších dnech Český Těšín. Na konci ledna byla vyslána zpráva o okamžité složení zbraní československé legie.⁵⁸

„Návrat domobraneckých praporů probíhal od března do září roku 1919 a sedm z nich se účastnilo rovněž bojů s Maďary a ostatní zajišťovaly obranu československých hranic Východního Slezska na Těšínska účastnili se Šnejdárkova tažení proto Polsku od 23.1. do 25.2. 1919, neboť po vzniku ČSR nebyly ani v této oblasti známy definitivní hranice a nároky na toto území vznášely obě strany. Definitivní hranice s Polskem byla vyřešena až na konferenci velvyslanců v Paříži 28. července 1920.“⁵⁹

Válečné boje na Těšínsku byly zastaveny. Tímto konfliktem se dva nově vytvořené státy poznamenaly na několik desítek let. Ztráty byly zbytečné na obou

⁵⁶ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 133. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁵⁷ WARNER, Philip. *První světová válka*. Ostrava: Oldag, 1997. ISBN 80-85954-28-1.

⁵⁸ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁵⁹ OLŠINA, Ladislav. *Československé legie v 1. světové válce: K oslavě 100. výročí vzniku Československé branné moci 1914 – 2014*. Břeclav: EUROPRINTY, 2014, s. 6. ISBN 978-80-905175-47.

stranách. Čechoslováci přišli o padesát mužů a přes stovku bylo raněných. Polských mužů padlo sto, necelých devět set jich bylo zraněno a dalších osm set bylo nezvěstných. Od toho to konfliktu si národy vzájemně nedůvěřují a jsou si lhostejní.⁶⁰

2.3 USA

Spojené státy americké byly ohledně vypuknutí první světové války neutrální. V srpnu roku 1914 se ustavil v New Yorku Českoamerický výbor, který podporoval osamostatnění národa. Ve stejné době Josef Tvrzický, tehdejší redaktor chicagské Svornosti, inicioval schůzku českých spolků v Chicagu. Tam bylo vytvořeno České národní sdružení, které mělo za úkol informovat Ameriku a Evropu o požadavcích českého národa, který bojoval za své osamostatnění. Toto rozhodnutí však nemohlo být v popředí zájmů. Šlo o spontánní hnutí, které bylo omezeno na tzv. „svobodomyslnou“ většinu českých spolků, sokolských jednot a časopisů. Již v březnu roku 1915 se sešla v Clevelandu konference svobodomyslných organizací. Hlavním referátem byl Emanuel Voska, kterého T. G. Masaryk seznámil se svými názory. Díky Tvrzickému a Voskovi padlo na konferenci rozhodnutí, aby se aktivity Českého národního sdružení v Americe zajímalo o politiku, českou imigraci a hlavně financování.⁶¹

Až do dubna 1917 byly Spojené státy americké vystaveny mimo válečný konflikt. Před vypuknutím války na území USA žilo více než milion a půl Čechů a Slováků. Někteří z nich ještě stále ovládali rodný jazyk a aktivně se zajímali o dění v Evropě. Samotný T. G. Masaryk viděl Spojené státy americké jako vzorovou zemi, která je svobodná a má kladný politický systém. Z USA také pocházela jeho manželka Charlotta Garrique Masaryková. V letech 1915-1916 byl československý exil v Evropě financován zdroji neutrálních Spojených států amerických, za kterými stál Masarykův přítel Charles R. Crane.⁶²

⁶⁰ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁶¹ NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1774-3.

⁶² EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

V USA byla největší slovenská krajanská kolonie. Slováci neměli tak silnou státoprávní tradici jako Češi. Organizovali se samostatně jako američtí Slováci v katolických spolcích a jednotkách. Naopak české krajanské spolky s určitou samozřejmostí počítaly s připojením Slováků. Spojení těchto dvou národů slučovala jazyková a kulturní spojení, jež se odlišovala jen okrajově. Už jen spojení Čechů a Slováků by bylo pro Slováky ekonomicky a politicky výhodnější. Šlo by o tzv. „pomocnou ruku“ či spojení dvou bratrských národů v jeden. Pravdou však bylo, že to bylo výhodnějším řešením pro Čechy. Po spojení těchto dvou zemí by Čechy docílily společné hranice s Ruskem, které se v té době vnímala jako výrazná opora budoucího jednotného státu. Další výhodou by bylo získání převahy nad německými menšinami usídlenými v Čechách. V názorech, kde se tyto dva národy střetly, vznikaly kompromisy a návrhy na nová řešení budoucího státu.⁶³

Po vypuknutí války se v USA začalo projevovat několik vlasteneckých spolků. V září roku 1914 vzniklo České národní sdružení, které mělo mluvit za americké Čechy. Slováci měli organizaci pod názvem Slovenská liga. Nešlo o politicky oficiální spolky nebo strany, spíše o sdružení, která se i přes svou neoficiálnost řadila mezi respektované organizace. V těsném kontaktu s nimi byl T. G. Masaryk. Veškeré finanční a materiální sbírky se konaly v Clevelandu, kde sídlilo České národní sdružení. Představitelé tohoto sdružení, ale také Slovenská liga, se připojili k názorům T. G. Masaryka o osamostatnění českých zemí a Slovenska, čímž chtěli docílit spojení v jeden stát. V říjnu 1915 byla sepsána Clevelandská dohoda. „*Tzv. Clevelandská dohoda podepsána 22. a 23. října 1915 mezi Českým národním sdružením a Slovenskou ligou předpokládala, že uvažované budoucí Československo bude nejen federací svou národních celků, ale také monarchií. Ve čtvrtém bodě dohody se psalo, že formou vlády bude personální unie s demokratickým zřízením po vzoru Anglie. Protagonistické dohody se tak zřejmě snažili sladit svůj program s cíli exilového hnutí v Evropě. Pro zachování monarchie a vytvoření personální unie se Srbskem se totiž už v květnu 1915 vyslovil T. G. Masaryk ve své první veřejné proklamaci Independent Bohemia.*“⁶⁴

⁶³ PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0580-1.

⁶⁴ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 145. ISBN 978-80-204-3283-4.

Zástupcem T. G. Masaryka se ve Spojených státech amerických stal M. R. Štefánik. V červnu roku 1917 přijel do Spojených států amerických s myšlenkou vybudovat zde legionářské vojsko o několika tisících dobrovolníků. Společně s pařížskou Českou národní radou žádali o přímý nábor Čechoslováků do armády a očekávali veliký úspěch. Po náborové kampani a zřízení kanceláře však k velké odbojové akci nedošlo.⁶⁵

Mezi krajaný a tiskem panovala určitá nejasnost ohledně dohody s americkou vládou a nábořem. Žádná dohoda totiž v té době neexistovala. Díky Charlesu R. Crane, který pracoval v USA na ministerstvu zahraničí, se T. G. Masarykovi spolu s M. R. Štefánikem podařilo získat přístup k prezidentu Thomasu W. Wilsonovi. Ve Stamfordu byly tzv. „americké legie“, do kterých se hlásili američtí Češi a Slováci. V letech 1917 až 1918 nebyla na americkém území o československé dobrovolníky nouze. Těch na území Spojených států amerických žilo více než 650 000, z toho velká část Čechů byla narozena ještě v českých zemích. Československé komunity se soustřeďovaly v Chicagu, Ohio, Minnesotě, Nebrasce a mnoha dalších státech. Krajané sice měli americké občanství, ale myšlenka vytvoření nového samostatného státu se jim velmi líbila.⁶⁶

V prosinci roku 1917 vyhlásily Spojené státy americké válku Rakousko-Uhersku. K bojům mezi rakousko-uherskými a americkými jednotkami docházelo pouze výjimečně. Prezident Thomas W. Wilson ke svým požadavkům, ohledně uzavření míru, požadoval osamostatnění českých zemí. Na začátku roku 1918 prezident Thomas W. Wilson předložil Čtrnáct bodů, které obsahovaly podmínky k ukončení světové války.

„8. 1. - Prezident Wilson vyhlásil“14 bodů“ programu USA, jak zakončit světovou válku (v poselství Kongresu). Tyto podmínky uzavření, míru stanovily: veřejné mírové dohody, svobodu moří, svobodu obchodu, záruky, že dojde ke snížení výzbroje, koloniální otázky ponechat otevřené k řešení, Německo mělo vyklidit okupovaná ruská území, obnovit nezávislost Belgie, vrátit Alsasko-Lotrinsko Francii, v Itálii mělo dojít k spravedlivější úpravě hranic podle národního principu, Rakousko-Uhersko mělo

⁶⁵ JOHN, Miloslav. *Milan Rastislav Štefánik: život a smrt národního hrdiny*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-412-4.

⁶⁶ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

poskytnout svým národům autonomii, vyklidit území Černé Hory, Srbska a Rumunska a rovněž zajistit Srbsku přístup k moři, asijské Turecko mělo být nezávislé, s autonomií pro jeho národy, a konečně měl být obnoven polský stát a utvořeno mezinárodní společenství národů k uchování míru.“⁶⁷

Projevila se zde i zásluha M. R. Štefánika, který sjednotil Čechy a Slováky. Dosud mezi nimi panovala nedůvěra. Pomohl jim odstranit spory a sjednotit je v myšlence národního sebeuvědomění. Výsledkem byl jednotný Czechoslovak Comitee československého odboje, který pořádal finanční sbírky a působil na vládu ve snaze podpořit T. G. Masaryka.⁶⁸

Na začátku března roku 1917 byla ve Spojených státech amerických založena Odbočka Československé národní rady v USA a Kanadě. Předsedou odbočky byl Karel Pergler. Odbočka se skládala ze čtyř programů: propagačně-informační; politicko-konzulární; vojenský a pomocný. V tu dobu do Spojených států amerických přijel T. G. Masaryk a otevřel si kanceláře ve Washingtonu. V New Yorku byl založen vojenský odbor Odbočky československé národní rady. Jeho úkolem bylo, nabírat nové československé dobrovolníky do vlastenecké armády ve Francii. Nedaleko New Yorku ve městě Stamford dokonce založili výcvikový tábor. M. R. Štefánik měl v plánu vybudovat ohromné vojsko ve Spojených státech amerických. Z toho bohužel sešlo, protože americká vláda zakazovala nabírat dobrovolníky s americkým občanstvím. Nastoupit mohli pouze z krajanských komunit. Ve Spojených státech amerických bylo celkem sedm sídel dobrovolnických komisí, a to v New Yorku, Chicagu, Pittsburgu, San Franciscu, Clevelandu, Omaze a v Dallasu.

Vojenský odbor musel odmítnout až tisícovku amerických občanů, zato krajanů byla pouze část. Celkově bylo odvedeno tři tisíce amerických Čechů a Slováků. Pojem americké legie sice nebyl nijak významný, ale právě zde T. G. Masaryk usiloval o osamostatnění Československého státu. T. G. Masaryk aktivně vystupoval na veřejnosti, kde byl vždycky vítán. Již v květnu roku 1918 krajanské komunity s pomocí T. G. Masaryka změnili Clevelandskou dohodu za novou Pittsburskou dohodu. Ta měla stejné vyjádření jako ta předchozí, vytvořit z Čechů a Slováků společný stát. Thomas W.

⁶⁷ DĚCKÝ, Josef. *Politické dějiny světa v datech: I. Svazek*. Praha: Svoboda, s. 573, 1980.

⁶⁸ JOHN, Miloslav. *Milan Rastislav Štefánik: život a smrt národního hrdiny*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-412-4.

Wilson navázal s T. G. Masarykem dobré politické přátelské vztahy. Na konci června 1918 Thomas W. Wilson upozornil na požadavek ze Čtrnácti bodů, ohledně osvobození českých zemí. V září Spojené státy americké uznali Československou národní radu jako politicky nejvyšší reprezentaci pro nový stát. Rada touto zprávou zanikla a vznikla místo ní Prozatímní česko-slovenská vláda. Ta se skládala ze tří členů: předsedou byl T. G. Masaryk, který byl v USA; ministrem zahraničí E. Benešem, který pobýval v Paříži a M. R. Štefánikem, který cestoval do Ruska. V tu dobu začali Spojené státy americké zvažovat mír s Rakousko-Uherskem. Německý protivník byl na sklonku války tak vysílený, že s americkými požadavky na úplné osamostatnění českých národů souhlasil a dne 27. října 1918 požádal o mír.⁶⁹

2.4 Rusko

V létě v roce 1914 žilo na území Ruska okolo 30 tisíc Čechů. Dne 11. září 1914 vznikl spolek pod názvem „Rada Čechů na Rusi“. Tato rada žádala ruské ministerstvo války o to, aby mohla vzniknout ryze česká jednotka dobrovolníků.⁷⁰ Ministerstvo války v Rusku svolilo k založení české jednotky dne 12. srpna 1914. Jednotka se skládala z dobrovolníků pod jednou podmínkou, kterou byla žádost o ruské občanství. Takže bojovat mohli pouze jako ruští vojáci. Českých vojáků bylo nakonec tolik, že museli založit celý prapor, který se dělil na dvě roty. Tuto výstavbu měl na svědomí kyjevský vojenský okruh. Nešlo nakonec o klasickou formaci, ale o propagandistický oddíl, který neměl účel bojovat, nýbrž vyzvídat. Šlo o přesvědčování rakousko-uherských vojáků, aby zradili svou zem a přidali se k protivníkovi. V poslední řadě šlo také o vyzvídání informací. Plán pokračoval tak, že pokud by se ruská armáda probojovala na české území, tato tajná rota by se musela rozptýlit a způsobit protirakouské povstání.⁷¹

Tato jednotka (více než 700 Čechů a 16 Slováků), která vznikla pod názvem „Česká družina“ absolvovala velmi krátký výcvik, ve kterém v ruských uniformách

⁶⁹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁷⁰ NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1774-3.

⁷¹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

slavnostně přísahala dne 11. října 1914 na Kyjevském náměstí u chrámu sv. Sofie. Následně dne 22. října odjela Česká družina na frontu, kde se přidali k 3. armádě.⁷²

Oproti jiným českým jednotkám měla tato výhodu v tom, že mohla být doplňována dobrovolníky, tudíž si zajistila svou dlouhodobou existenci. Byla pro ni založena doplňovací rota. Již v prosinci roku 1914 k ní bylo přiřazeno okolo tří stovek doplňujících dobrovolníků. Jednalo se o české vojáky rakousko-uherského vojska, kteří byli Rusy zajati. Jejich nábor byl možný pouze po okamžitém zajetí, jinak byly posíláni do zajateckých táborů v ruském vnitrozemí, odkud už se přihlásit nemohli. Nejdůležitější podmínkou však bylo, že se mohli hlásit pouze do ruské 3. armády a nikam jinam. Rakousko se o České družině dozvídá až v zimě roku 1914. Dopadli a popravili dva zajaté Čechy, kteří na sobě měli ruské uniformy. První byl Josef Müller a druhý byl Antonín Grmela. Oba byli popraveni 12. prosince 1914 ve Wadovicích. Jako předválečné Rakousko-Uherské občany je označil rakouský soud za zrádce a zběhy. Na jaře roku 1915 byly vyhlášeny finanční odměny. Hledali se převážně velitelé českých jednotek. Ruské jednotky se však dostaly přes Karpaty do severovýchodního Slovenska. Ruská vojska se probíjela rakousko-uherským územím ze severu Karpat až na západ. Vojáci zde rozbíjeli odpočinkové tábory na haličské a karpatské frontě.⁷³

„Za úsvitu jedeme do Haličí a dopoledne zastavuje vlak v Osvěncině. Na kteréši zastávce za Osvěncinem vystupujeme z vlaku. To již je území, kde se válečná litice najednou převalila a zanechala své ničivé stopy v podobě rozvalených zákop s řadami překážek z ostnatého drátu, jam po granátových explozích, rozbitých stavení a zničených osad. Slunce se silně opírá do našich zatížených hřbetů. Po delším řaděni a přepočítávání dává se kolona v pochod k frontě.“⁷⁴

V čase, kdy ruské vojenské jednotky dosahovaly občasných úspěchů na haličské a karpatské frontě, se roznesly zprávy mezi skupinkou politických rusofilů v Praze, že český národ bude brzy osvobozen. Očekávali korunovaci některých z tehdejšího rodu Romanovců. Karel Kramář tehdy poslal do Petrohradu vzkaz, ve kterém přislíbil české země k připojení. Vzešly návrhy, ve kterých ruský car a srbský král založili z českých

⁷² PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0580-1.

⁷³ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁷⁴ FIBICH, Karel. *Povstalci: Díl I. Stopami ke Zborovu*. 2. vyd. Praha: Za svobodu, 1932, s. 11.

zajatců „národní vojsko“, které by se podílelo na okupování území v ruské Haliči a Slezsku ruskou armádou. Roku 1915 státní rakouská policie zatkla tyto rusofily v Praze. Karel Kramář společně s Aloisem Rašínem byli za velezradu odsouzeni k trestu smrti. Během policejního zatýkání se karta obrátila a Rusové se museli na jaře roku 1915 stáhnout a Rakušánům a Němcům ustupovat až na území své vlastní. Zhroutily se tak naděje politických rusofilů. T. G. Masaryk v květnu roku 1915 vydal Independent Bohemia (Nezávislé Čechy), který se historicky považuje za vznik československého zahraničního odboje. Českoslovenští dezertéři, kteří v letech 1914 a 1915 přešli zcela dobrovolně do zajetí v Rusku nebo Srbsku, byli popraveni. Pokud byl dezertér odhalen v ruském zajateckém táboře, například Rakušany, jako voják Rakousko-Uherska byl odsouzen za vlastizradu polním soudem.⁷⁵

„V lednu 1915 byl povolen další nábor v operačním prostoru 3. armády včetně dobrovolníků za zajatců. Tak vznikla „Nová družina“ neboli 2. prapor. Ke 2. únoru 1916 došlo k vytvoření Československého střeleckého pluku a povolením obecného náboru z řad zajatců vznikla v květnu 1916 Čs. Střelecká brigáda tvořená dvěma pluky s Čs. Národní radou v Paříži. Ruská únorová revoluce přinesla zlepšení podmínek pro další nábor do vojska v Rusku.“⁷⁶

Československý střelecký pluk se dělil na dva prapory, kam se zařadilo 1597 mužů, z toho 1217 přímo na frontě. Tento příliv nových dobrovolníků dokázal přeměnit československý pluk na Československou střeleckou brigádu s dvěma pluky. Stalo se tak v dubnu roku 1916. Úspěchy České družiny, jejich boj, kázeň a kulturnost si dokázaly získat vlivné postavení v ruské armádě. Necelých pět set mužů z České družiny bylo vyznamenáno Svatojiřským křížem a necelá desítka z nich Rytíři sv. Jiří. Růst tohoto sboru, který se díky těmto dobrovolníkům mohl stát armádou, však ruská vláda neschvalovala.⁷⁷

V květnu roku 1916 se díky vysokému početnímu růstu z původní České družiny stává Československá střelecká brigáda. Zároveň jejím vznikem nastali komplikace. V době, kdy byl vytvořen československý odboj v Paříži, kde působil i T. G. Masaryk,

⁷⁵ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁷⁶ NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007, s. 4. ISBN 978-80-251-1774-3.

⁷⁷ PISKOVÁ, Renata. *Českoslovenští legionáři 1914-1920: Rodáci a občané okresu Jihlava*. Jihlava: Okresní úřad, 2001. ISBN 80-238-8213-9.

vláda v Rusku vůči československým vojákům ochladla. V politice nebyl nikdo, kdo by se podobně jako T. G. Masaryk zajímal o vytvoření samostatného československého státu. Ruskému impériu nevalila Česká družina, ani následně větší jednotka Československé střelecké brigády, protože poměrem k Ruské armádě byla stále malým útvarem. Nesouhlasili s politickými názory T. G. Masaryka, ale ani nechtěli rozšiřovat Českou střeleckou brigádu o zajatce. Důvodem bylo, že zajatci byli dělníci nebo nepřátelé ruské monarchie, které chtěli mít v továrnách, ale v žádném případě ne na bojištích. Na jaře roku 1916 byl v Kyjevě založen tzv. „Sbor spolupracovníků“. Ten měl organizovat činnost mezi zajatci. Ti se skládali z bývalých českých a slovenských důstojníků. Šlo o sto dvacet tisíc mužů, z kterého už mohl být početný armádní sbor. Dne 29. ledna 1917 ruská vláda schválila založení Československé národní rady na Rusi. Jejím předsedou se stal Josef Dürich.⁷⁸

Dürichovi krajané z Petrohradu ho nikdy neuznávali ani na předchozí pozici reprezentanta Národní rady v Paříži. Naopak M. R. Štefánik měl velké ohlasy hlavně u armády. Ministerstvo zahraničí si uvědomilo, že se starou strukturou politiky nemůže nadále kontrolovat československé aktivity. Situace byla naléhavá a byla tak nutná diplomatická revoluce, která si žádala nový přístup ohledně problematiky v Evropě. Josef Dürich byl na začátku roku 1917 proti T. G. Masarykovi a snažil se o jeho pošpinění v ruské politice, kde měl Masaryk mnoho přátel. Díky důkazům od M. R. Štefánika a jeho kampani na tajné schůzi v Kyjevě, byl Josef Dürich nucen opustit místo ve vládě.⁷⁹ Nezachránila ho ani jeho poválečná kniha „V českých službách“. Ve které se hájil a poukazoval na svou údajnou podporu T. G. Masaryka. Masaryk se tak dále mohl věnovat prozatímní vládě a československému vojsku.⁸⁰

Po několikadenní demonstraci, ve které byli dělníci a vojáci, došlo k pádu vlády a abdikaci samotného cara. Následně byla sestavena nová tzv. „prozatímní vláda“. Místo odstoupení z války se vláda rozhodla zůstat po boku Dohody a bojovat nadále proti Německu a Rakousko-Uhersku, po boku Francie a Velké Británie. V porevolučním státu vznikly sověty, které v Rusku začaly prosazovat své požadavky.

⁷⁸ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

⁷⁹ FIC, Victor M. *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918 I. Díl*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1405-5.

⁸⁰ HOTMAR, Josef. *Zrození republiky 1914-1918*. Brno: Stilus, 2005. ISBN 80-903550-4-8.

Takto vznikl střet sovětů a prozatímní vlády, který vyústil k listopadovému převratu roku 1917.

V květnu roku 1917 se sešly v Kyjevě všechny československé politické síly. Vyšlo usnesení, že Národní rada československá v Paříži je jediná, která reprezentuje československý odboj. Byla tak sestavena ruská odbočka. „*Odbočka NRC v Rusku si zvolila za své sídlo ruskou metropoli. Do Kyjeva, který ležel blíže frontě i místu dislokace Československé střelecké brigády, pak byla situována odbočce podřízená komise pro výstavbu československých vojenských oddílů vedená ruským generálem Jaroslavem Červinkou. Masaryk, který přechodně přesunul těžiště svých politických aktivit z Paříže do Petrohradu, začal připravovat výstavbu vojska, ačkoliv od ruské prozatímní vlády doposud neobdržel nezbytný souhlas. Průvodním jevem nadcházejících v Rusku se stal nejen chaos a radikalizace společnosti, ale také cílený pokles bojové morálky ruské armády, který prozatímní vládu silně znepokojoval.*“⁸¹

Tuto událost přijel 16. května 1917 do Petrohradu posílit samotný T. G. Masaryk, který svržení carského režimu přivítal a očekával tak lepší spolupráci Ruska s ostatními státy, a především příznivější podmínky pro československý zahraniční odboj. Chtěl tak díky uznání Československé národní rady začít budovat samostatné jednotky československé armády v Rusku.⁸²

V Rusku nastal zmatek, morálka na bojištích, hlavně ruské armády opadla. Plány T. G. Masaryka vyzbrojit na ruském území velké československé vojsko se prozatímní vládě nelíbilo. Masaryk však navrhl jiné řešení, a to transport těchto dobrovolníků do Francie. Dohoda s francouzskou vládou a Národní českou radou však zcela neproběhla. Ruský ministr války A. F. Kerenský naplánoval ofenzívu proti německé a rakousko-uherské armádě na střední frontě. Potřeboval tak pro svůj plán každého vojáka. Šlo o finské divize, které byly součástí Ruska. Československá střelecká brigáda tak byla přidělena do ruského 49. armádního sboru. Pod vedení generála V. I. Selivačova měli v červenci 1917 proniknout do nepřátelských linií v Haliči. Na velkou bitvu se připravovalo tři a půl tisíce vojáků československé národnosti. Bitva se udála na západě Ukrajiny u Zborova. Tzv. „Kerenského ofenzíva“ byla poslední operací ruské armády.

⁸¹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 44. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁸² PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, ISBN 80-7175-078-6.

Skončila neúspěchem z důvodů poklesu tamní morálky a odporu vojáků k válce. Zpočátku ruská armáda útočila úspěšně, byla totiž podporována Čechoslováky, kteří byli stále velmi motivováni pro boj. Jihozápadně od Zborova vyrazilo šest československých střeleckých praporů. Finové a Čechoslováci se mrštně pohybovali po bojišti, zatímco Rakušané házeli granáty.⁸³

Čechoslováci v bitvě u Zborova byly hrdinští, a to bylo přínosné pro ministra Alexandra F. Kerenského, který dokonce některé vojáky a důstojníky pochválil vojenskými vyznamenáními. Zmínil se o nich několikrát ve svých denních rozkazech. Díky těmto zásluhám povolil nábor vojáků pro druhou divizi.⁸⁴ Naši armádě se podařilo proniknout pět kilometrů do vnitra rakouských opevnění. Raněných bylo osm set a necelých dvě stě padlo v boji. Naopak zajali přes tři tisíce zajatců a získali mnoho bitevního materiálu. Ten okamžitě použili proti rakouskému protivníkovi. Byla to první velká vojenská akce v první světové válce. Po tomto úspěchu, který byl jen jedním z mála úspěšných na bojišti, se ruská armáda neorganizovaně začala rozpadat. V červenci roku 1917 proběhla vzpoura v Petrohradu. *„Velení jednotky i odbočka NŘČ v Petrohradu přitom sledovaly jen jeden jediný vlastní cíl: aby Československý armádní sbor zůstal ve všech vnitroruských sporech striktně neutrální a pokračoval v boji pouze proti tzv. ústředním mocnostem. Nicméně v neklidných revolučních časech byly ochotny vyjednávat v podstatě s každým. Ještě během podzimu 1917 byly přes přístav v severoruském Archangelsku vypraveny do Francie dva menší československé transporty, dohromady čítající mírně přes 1500 mužů – ti se pak v cílové destinaci připojili k 21. a 22. střeleckému pluku.“*⁸⁵

Tyto nepokoje byly důsledkem dělení Ruska. Tento stav však nebránil československému vojsku k jeho šíření. T. G. Masaryk žádal o transport části vojáků do Francie a doplnění již několika pluků československé brigády. Objel tak velkou část československé armády od Bobrujska, Kyjeva až do Polonné. Legionáři ho vždy vřele a s nadšením vítali. I přes rozbouřené Rusko vyžadoval od našeho vojska neutralitu. Velmi bděle si uvědomoval pozici svého vojska v poměru k ruské armádě. Rusové již

⁸³ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁸⁴ FIC, Victor M. *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918 I. Díl*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1405-5.

⁸⁵ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 87. ISBN 978-80-204-3283-4.

byli nakloněni ukončení války a v nastolení míru. My jsme stále bojovali za vznik československého státu. Nebylo možné s padesáti tisíci muži okupovat tak rozsáhlé území jako je Rusko. Během únorové revoluce byly československé jednotky jediné, které byly vojensky organizovány. Některé další jednotky bojovaly s Němci po boku Rudé armády u Bachmače na Ukrajině. Na této železniční tepně se podařilo porazit německé vojáky a mohli tak projet všechny transporty do Vladivostoku. Tam měly naše jednotky pokračovat dále do Francie. T. G. Masaryk odjel z Ruska a doufal, že ruští bolševici nechají československé jednotky odejít bez komplikací.

Naši legionáři měli z Vladivostoku pokračovat do západní Evropy, tedy do Francie. Mír Rusko tehdy uzavřelo s Německem a Rakousko-Uherskem v Brestu Litevském. Stalo se tak dne 3. března 1918 a naše jednotky na ruském území začaly být odzbrojovány. Naše vojsko se mělo přes půlku světa vracet beze zbraní. Ač už bylo po válce a šlo o návrat, ruské území bylo jedno z nejméně bezpečných. Vznikaly zde neznámé skupiny s různými vlajkami, které se ničeho nebály. Rusové sice byli striktně nuceni dodržovat Brest-litevský mír, ale k tomu také patřilo propouštění velké části zajatců německé, rakouské a maďarské národnosti. Stáli zde odzbrojení Čechoslováci, vracející se přes východ domů, proti německo-maďarským složkám, najatými Rusy jako žoldnéřskou armádu, která byla pečlivě vyzbrojována. Nervozita panující v této situaci se vystupňovala za nepřítomnosti T. G. Masaryka, který s Brest-litevským mírem nesouhlasil. Nevěřil Rusům, ale doufal, že jeho legionáře nechají bez větších problémů odejít ze země. K prvnímu střetu došlo 14. května 1918 v Čeljabinsku na nádraží. Došlo tam k incidentu, kdy československá hlídka byla napadena kusem dřeva vyhozeného ze zajateckého vlaku s Maďary. Nervózní českoslovenští legionáři viníka potrestali.⁸⁶

Celé to rozpoutalo zajištění tajného telegramu od ruského velitele L. D. Trockého. „*Každý Čechoslovák, jehož dopadnou se zbraní na železnici, bude na místě zastřelen. Každý ešalon, ve kterém se ukáže třeba jen jeden ozbrojenec, bude vyhozen z vagonu a zavřen do tábora zajatců.*“⁸⁷ Den 25. května 1918 nařídil, aby všichni Čechoslováci byli Sověty odzbrojeni a pokud tak nebude, bude každý Čechoslovák zastřelen na místě. Čechoslováci se nechtěli jen tak vzdát a prozatímní vláda to vzala do

⁸⁶ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

⁸⁷ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 176. ISBN 978-80-204-3283-4.

svých rukou. Nahradila tak nefungující odbočku československé národní rady. Sověti napadli československé vlaky v Omsku, v Irkutsku, u Zlatousu. V těchto částech byli neozbrojení Čechoslováci napadeni kulomety a vyžádali si tak několik desítek obětí. Legionáře tehdy vůbec nepadlo se Sověty bojovat, ale po těchto útocích nebylo jiného východiska.⁸⁸

Posledních pár vlaků se ocitlo ve velmi nepříjemné situaci. Teprve když opouštěli oblast jižního Ruska Penzi, zmocnili se pod velením S. Čečka vyzbrojeného vlaku, který byl vyslán z Moskvy. Dočasně takto obsadili Penzu, čímž si zajistili volný přechod přes železniční most na řece Volze. Dále se pak mohli přesunout k Samaře. Dne 4. června 1918 se tam udála pravděpodobně největší bitva. Československé jednotky 1. a 4. střeleckého pluku byly ve výhodě, z důvodu dobré taktiky a možnosti útoku ze tří stran. Bitevní pole nasakovalo až dva tisíce padlých Rusů. Zato na straně Československa padlo pouhých třicet mužů. Československá armáda si takhle rozhodně razila cestu po magistrále. To působilo na spojence Dohody. Vyzvali tak sovětskou vládu k zastavení útoků na československé vlaky. Sovětská vláda se začala jevit jako hrozba a dohadovalo se svržení Vladimira I. Lenina a jeho vlády, obnova demokracie a pokračování ve válce proti Němcům. Již v polovině června 1918 Československý armádní sbor kontroloval skoro deset tisíc kilometrů území. Po prohlášení spojeneckého tisku Čechoslováků za „Pány Sibíře“ se československé vlaky začaly vracet zpět na západ.⁸⁹

Transporty s československými legionáři tak na cestě zpět dobyly Kazaň. Tam získaly carský zlatý poklad, který měl hodnotu sedm set milionů rublů. Československé legie tak nadále dobývaly Penzu, Omsk, Zlatoust i Jekatěrinburg. Na konci června 1918 byla zavražděna celá carská rodina, včetně ruského cara Mikuláše II. V srpnu se ve Vladivostoku začaly vyloďovat kontejnery. Spojenecká vojska, která měla na důkaz přátelství s Ruskem bojovat proti Německu a Rakousko-Uhersku. Československé jednotky zachvátila nechuť bojovat. Pro povzbuzení nepomohla ani návštěva M. R. Štefánika v Rusku, který připlul v listopadu roku 1918 a navštěvoval každý pluk. Snažil se tak pozvednout morálku legionářů. Vojáci však neměli sílu, ani vůli dál bojovat.

⁸⁸ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

⁸⁹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

Legionáři jen marně snili o rychlém přesunu do své rodné vlasti bez násilí a boje. M. R. Štefánik se na počátku roku 1919 rozhodl stahovat naše jednotky z boje. Kvůli obnovení kázně musel ze svobodné armády utvořit vojsko s náležitou disciplínou. Následně byla zrušena odbočka Československé národní rady. Jednal tak podle pokynů T. G. Masaryka. Členové odbočky se nechtěli svých funkcí vzdát, proto byly posláni do Československa, aby o všem dění informovali prezidenta T. G. Masaryka. Dalším úkolem bylo vydat zákon o zrušení demokratického zřízení legií. Po vydání těchto pokynů již chorý M. R. Štefánik opouští Rusko.⁹⁰

Na začátku února roku 1919, byl Československý armádní sbor zcela přejmenován na Československé vojsko na Rusi. Jan Syrový v něm zůstal na vedoucí pozici, ale ostatní ruští velitelé byli nuceni odejít. Všechny jednotky československých legionářů dostaly rozkaz k přesunu z uralské fronty podél magistrály. Mezi Novonikolajenskem a Irkutskem bylo použito necelých tři sta vlaků. Ani tyto přesuny neprobíhaly v poklidu. Na československé transporty stále útočily neznámé partyzánské skupiny. Během roku 1919 se politická ani vojenská situace příliš neměnila. Československé divize chránily magistrálu a neochota vojáků k válce rostla. Na přelomu srpna 1919 přijela československá vládní delegace na Sibiř. Snažila se tak uklidnit napjatou situaci. „*Československé vojsko, podporující režim admirála Kolčaka, trvale zabydlelo kolem transsibiřské magistrály. Připadla mu náročná úloha železnici nejen chránit, ale také opravovat a rovněž pečovat o železniční park. Pod patronací legií se dostala mnohá depa, vojenské opravárenské dílny a servisy, do kterých byly mobilizovány tisíce českých odborníků v té době pobývajících na Sibiři.*“⁹¹

Na konci roku 1919 byly legie definitivně odvolány ze Sibiře. Mohl tak začít jejich přesun do Československa. Umožnilo jim to také příměří podepsané v únoru 1920 s Rudou armádou.⁹² Českoslovenští legionáři se dočkali vyplutí prvního lodního transportu z Vladivostoku. Železniční tratí byl také do Omsku dopraven zlatý poklad,

⁹⁰ GREGOROVÍČ, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

⁹¹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 195. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁹² OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012. ISBN 978-80-86107-47-9.

bohužel přivezli už jen jeho menší část, kterou neoblíbený A. V. Kolčák stihl utratit.⁹³ Jedna ze spekulací naznačuje, že carský zlatý poklad nebyl bolševikům československými legionáři vrácen, nýbrž přivezen jedním z legionářských vlaků do vlasti. Spekulovalo se o drahých kovech v hodnotě zhruba za sto tisíc korun. Tyto prostředky údajně vyřizovala Legiobanka v Praze. V té se totiž nacházejí malby, které vyobrazují celý průběh tříletého boje legionářů v Rusku. Existuje mnoho takových příběhů, avšak ani jeden nedokazuje svou pravdivost.⁹⁴

Bolševici s Čechoslováky uzavřeli příměří v únoru 1920. Bolševici slíbili rychlý, klidný odchod a volnou železnici, aby mohli odjet do Vladivostoku a vrátit i zlatý poklad. Ještě před sepsáním příměří byl uskutečněn zásah zabajkalských kozáků, kteří se snažili zabránit odjezdu československých transportů. Stalo se tomu tak na začátku roku 1920. Československý vojenský transport se ubránil a mohl tak bez jakýchkoliv dalších konfliktů pokračovat v návratu do vlasti. Celková evakuace československých legií trvala od prosince roku 1919 do září roku 1920. Přeprava mužů a materiálů byla obzvlášť dlouhá a náročná. Před světové moře vedly dvě trasy.

První trasa vedla z Vladivostoku přes Asii, do Rudého moře, Středomoří a následně připlutím do italského Trestu. Dále pokračovali vlakem až do Československa. Druhá část trasy byla náročnější, protože vedla různými klimatickými pásmy. Trasa vedla plavbou přes Japonsko, Havajské ostrovy do přístavů v Kalifornii, dále vlakem přes celé Spojené státy americké a pak opět plavbou přes oceán, až do francouzských nebo německých přístavů. Následně pokračovali vlakem až do Československa. Tuto několika měsíční cestu od konce války v roce 1918 absolvovaly československé legie z Ruska. Poslední transport s legionáři dorazil do vlasti až na začátku roku 1921. Vrátili se tak do své vlasti po šesti letech válečného života.⁹⁵

⁹³ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

⁹⁴ MILITARY HISTORY NOW. *A long way from home – The Czech Legion's amazing trek across Siberia* [online]. © 2013 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://militaryhistorynow.com/2013/06/02/a-long-way-from-home-the-czech-legion-amazing-trek-across-siberia/>

⁹⁵ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

3 VZNIK ČESKOSLOVENSKA

3.1 První vláda

Během jednání o příměří se o české země starala Československá národní rada. V červnu roku 1918 získala od Francie uznání jakožto základ československé vlády. Velká Británie nás prohlásila za spojenecký národ. Dále se uznání Národní radě dostalo od Spojených států a Itálie.⁹⁶ Ve Francii tak oznámila československá prozatímní vláda rozhodnutí o zvolení T. G. Masaryka prezidentem, E. Beneše ministrem zahraničí a M. R. Štefánika ministrem války. Bylo tak rozhodnuto po příměří mocností ve smyslu vydat národní rozhodnutí, která mají v Evropě nastolit nový politický řád.⁹⁷

„Dosáhli jsme své samostatnosti odporem a revolucí proti Rakousko-Uhersku; my jsme si svou samostatnost vybojovali, jak to stručně řekl prezident Pioncaré. Ta revoluce však byla zvláštní; její branná forma nebyla provedena doma na našem území, nýbrž za hranicemi, na územích cizích. Musili jsme se jako národ účastnit světové obranné války; bez této účasti bychom nebyli své samostatnosti dosáhli – jistě ne v té míře, ve které jsme jí dosáhli...“⁹⁸

Den 28. října 1918 je zaznamenán jako den vzniku Československé republiky. Dopoledne se schází předsednictvo Národního výboru, tedy jen její část. Nerozvádí se žádné dlouhé debaty, ani diskuze. Během několika minut je odsouhlaseno. Ve chvíli kdy vyjde úřední zpráva, která má potvrdit kapitulaci Rakouska před prezidentem Spojených států amerických Thomase W. Wilsonem, Národní výbor převezme vládu a stane se samostatným státem. Čtveřice členů Národního výboru Jiří Stříbrný, František Soukup, Alois Rašín a Antonín Švehla přijeli na Václavské náměstí na křižovatku Jindřišské a Vodičkovy ulice, aby oznámili tuto historickou událost. Tam na ně čekal jásající dav lidí, mezi kterými se tato zpráva šířila velkou rychlostí. Zpráva se mezi davy dostala předběžně, a to díky vylepeným plakátům, které nestihly ani zaschnout.⁹⁹

Ten den vyhlásil Národní výbor československý první zákon o zřízení samostatného státu. Ministerstvo Rakouska-Uherska nabádá vojenská velitelství, aby v

⁹⁶ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

⁹⁷ HOTMAR, Josef. *Zrození republiky 1914-1918*. Brno: Stilus, 2005. ISBN 80-903550-4-8.

⁹⁸ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce za války a ve válce 1914-1918*. Praha: Orbis, 1925, s. 421.

⁹⁹ HOTMAR, Josef. *Zrození republiky 1914-1918*. Brno: Stilus, 2005. ISBN 80-903550-4-8.

Praze a několika dalších městech zajistila s místními Národními výbory klid a zásobování vojsk v zemi. Karel Kramář a Edvard Beneš v tu dobu domlouvají zásady uspořádání československého státu v Ženevě.¹⁰⁰

Probíhalo první období, kdy se budoval nový samostatný stát. Celý jeden měsíc jsme se museli obejít bez vlády a parlamentu. Národní výbor československý zastával funkci vlády. T. G. Masaryk byl v tuto dobu v Itálii, E. Beneš se nacházel v Paříži, kde se účastnil mírové konference a M. R. Štefánik v Rusku zajišťoval přesun legionářů zpět do vlasti. Jako nově vzniklý stát jsme neměli jasně vytyčené státní hranice. Pouze bylo jasné spojení Čech, Moravy a Slovenska. Národnímu výboru Československa se i tak podařilo udržet kontrolu nad nově vznikajícím státem bez chaosu a udržet si tak pořádek. Naopak jedna z nejdůležitějších složek stále nebyla vyřešena, a to armáda československého státu. Na českém území byly oddíly rakousko-uherské 8. armády rozpuštěny. Zbrojnice a sklady byly ihned po převratu vyklizeny a přesunuty do Rakouska.¹⁰¹

3.2 Domácí armáda

Národní československý výbor musel neprodleně zabezpečit pohraničí Česka, Slovenska i Těšínska. Proto 30. října 1918 vznikl Výbor pro národní obranu. Následně dva dny poté vzniklo vrchní velitelství československé branné moci. Tehdy se začalo mluvit o tzv. „domácí armádě“, což byli členové Sokola. K této malé části armády se připojila část bývalé 8. armády. Šlo o skromný počet dobrovolníků, kterých bylo necelé dva tisíce. Již v listopadu roku 1918 se podařilo prozatímní vládě sestavit 38. praporů. Německo se českého pohraničí nechtělo jen tak vzdát a vyžadovalo si nároky na území českých zemí. Pokoušelo se o vyhlášení vlastního malého státu na území Česka, a to u Chebu a Orlických hor pod názvem Deutschböhmen, dále u Opavy s názvem Sudetenland, ve Znojmě s názvem Deutschüdmähren a v Českém Krumlově jako Böhmerwaldgau. Dalším takovým pokusem byla tzv. „německá domobrana“, které

¹⁰⁰ KLIMEK, Antonín, ed. *Vznik Československa 1918: Dokumenty československé zahraniční politiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1994. ISBN 80-85864-07-X.

¹⁰¹ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

říkali Volkswehr. I přes nedostatky, s kterými se potýkali, se domácí armádě podařilo do konce roku zajistit hranice Čech.

Na Slovensku to už nebylo tak jednoduché. Tam během listopadu roku 1918, útočila maďarská armáda. Naše domácí armáda se musela stáhnout, jelikož naše vojska nebyla tak početná a dobře organizovaná. Mezitím v Paříži ministr zahraničí E. Beneš zařídil s francouzskou vládou stažení maďarských vojsk ze Slovenska. Maďarské vládě se muselo připomenout, že Československo je členem vítězné Dohody a poraženým je Maďarsko. Problémy s vytyčením hranic byly i na Těšínsku. To obsadila polská armáda i přes fakt, že to byl náš spojenec. Národní výbor nemohl nic dělat, proto požádal E. Beneše, aby vojenské jednotky dobře vycvičených legionářů byly ihned přesunuty do vlasti.¹⁰² „Sbor v počtu 22 000 mužů se vrátil do vlasti na konci roku 1918 a sehrál významnou úlohu při osvobození Slovenska a při určování hranic s Maďarskem na jaře 1919, které nebyly v té době definitivní. Tímto úkolem byl jednáním u Válečné rady v Paříži pověřen náš zástupce dr. Edvard Beneš.“¹⁰³

Po skončení bojů na území Československa se z československé armády stala mírová organizace. V září roku 1919 byl zrušen sbor úřední zálohy na Moravě. Místo něho bylo založeno velitelství mírové divize na Slovensku. Dále na Těšínsku bylo rozpuštěno velitelství československých vojsk a z jednotek se staly mírové posádky. Ministerstvo národní obrany vydalo výnos o upravení organizace zemských vojenských velitelství. Československé území se tak dělilo na dvanáct divizních oblastí. V dubnu roku 1920 vyšel předpis, který měl za úkol výstavbu armády. Tentýž rok vyšly základy pro založení vojenského školství. Branný zákon, dle zkušeností z roku 1919, se týkal mužů ve věku od 20 až 50 let. Povinná vojenská služba byla rozdělena na dva roky.

„Potřebná spolupráce armády v přípravách na obranu státu s jinými resorty státní správy, s institucemi veřejného života i s průmyslem, který se orientoval z nedostatku zakázek od vlastní armády na cizí trhy, byla v té době, když ne přímo odmítána, tedy aspoň oddalována. Naopak se stále důrazněji požadovalo, aby uzákoněná branná povinnost byla jako příliš tíživá podrobena revizi. Není proto divu,

¹⁰² EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

¹⁰³ OLŠINA, Ladislav. *Československé legie v 1. světové válce: K oslavě 100. výročí vzniku Československé branné moci 1914 – 2014*. Břeclav: EUROPRINTY, 2014, s. 6. ISBN 978-80-905175-4-7.

že v plnění branné povinnosti byly pak poskytovány různé výhody, přičemž se mnohdy uplatnila i protekce také výcvik záloh nebyl z finančních důvodů důsledně prováděn.“¹⁰⁴

Roku 1919 byl přijat záborový zákon, který stanovil hranice pozemků. Tento zákon doprovázelo mnoho doplňujících zákonů. Zábory měly být vráceny bez finanční náhrady svým původním majitelům. Dále byl přijat zákon přidělový. Pro pozemkovou reformu byl zřízen Pozemkový úřad.¹⁰⁵ Po celkové úpravě státních hranic a smluv o míru nastal ve vlasti klid. Díky dohodě s Rumunskem a Jugoslávií se slovenské hranice staly bezpečné. Klid byl rozptýlen v září roku 1921, kdy bývalý císař Karel chtěl znovu nastolit monarchii a obnovit Uhry.

Prvním mobilizačním dnem byl den 27. října 1921. Československá armáda tehdy čítala pouze dvanáct divizí a byla vyslána na jižní Slovensko. Tam byla připravena čelit svým protivníkům, kteří nakonec neútočili. Po tomto rozumném průběhu obranného opatření se Československo v Evropě ujistilo ve své schopnosti fungování státního útvaru. Po demobilizaci v listopadu 1921 se armáda nejen poučila, ale také ověřila své schopnosti. Vojenské složky tuto zkušenost přivítaly a mohly přejít zpět do mírového klidu. Mezi další státní úpravy patřilo rozdělení vlasti na vojenská teritoria. Dělili se na Čechy, Moravu, Slovensko a Podkarpatskou Rus. Československá republika se po tříleté nejistotě a poválečném období již nechtěla dále rozvíjet. Češi i Slováci neprojevovali zájem o vlastní armádu. I po tolika uznání a letech ve válce se výdaje na armádu omezily.¹⁰⁶

3.3 Poválečný život legionářů

Českoslovenští legionáři se ve světě uvedli jako bojeschopný, dobře organizovaný a odvážný národ. Díky vojenským jednotkám ve Francii, Itálii a Rusku se o tomto malém hrdinském národě dozvěděl celý svět. „*Českoslovenští legionáři díky svému hrdinskému vystoupení na frontách 1. světové války, například v bitvách u*

¹⁰⁴ FETKA, Josef, ŠRÁMEK, Pavel, ed. *Československá válečná armáda 1918-1939*. Praha: Mladá fronta, 2015, s. 23. ISBN 978-80-204-2589-8.

¹⁰⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012. ISBN 978-80-86107-47-9.

¹⁰⁶ FETKA, Josef, ŠRÁMEK, Pavel, ed. *Československá válečná armáda 1918-1939*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-2589-8.

*Arrasu, Vouziers, Doss'Atlu, Terronu, Bachmače, Zborova, u Bajkalských tunelů, Samary, Penzi, Kazaně, Jekatěrinburku i na jiných místech, tak mohli představitelům naší zahraniční emigrace přesvědčit vítězné mocnosti k souhlasu pro vznik Československa. Tomáš Garrigue Masaryk, dr. Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik museli absolvovat velké množství cest a nespočet jednání po celém světě s představiteli Francie, Anglie, Itálie, USA i Ruska těmto všem patří poděkování a čest jejich památce.*¹⁰⁷

Těmito jednotkami během první světové války prošlo sto padesát tisíc mužů. Ať už šlo o Čechy nebo Slováky, skoro šest tisíc jich bylo zabito nebo už nikdy nebyli nalezeni. Svou obětí a bojem ve válce přispěli významně k vytvoření samostatné Československé republiky. Zároveň tak vytvořili legionářskou tradici v českém vojenství. Tímto budováním nové tradice se začalo v období první republiky. Hlavní myšlenkou bylo posilování vlastenectví. Od roku 1919 platí zákon, který jasně popisuje každého československého dobrovolníka, nebo vojáka z jiných jednotek spojenců, jako legionáře před datem 28. října 1918. Tento statut právoplatného legionáře získalo devadesát tisíc mužů. O legionáře bylo pečlivě postaráno také v důchodu, kdy se jejich vojenský důchod až ztrojnásobil. Další zákon umožňoval vojenským legionářům získat vysoké postavení ve státní správě.

O vojenské invalidy, kteří byli zraněni ve válce, se stát postaral. Jejich celkový počet dosahoval osmi tisíc a jejich počet stále rostl. Smutným faktem bylo, že legionáři i po návratu do vlasti umírali na následky válečných zranění, nebo z důsledků psychického nevyrovnání z války. Musíme si uvědomit, že kruté boje během války není jednoduché prožít, natož se pak vrátit do běžného poválečného života. Mnoho mužů tuto zkušenost neuneslo a nemohlo žít s těmito vzpomínkami. Společnost v Československu si svých vítězných legionářů vážila. Na pražském Vítkově, pro své hrdiny, jako památku vybudovali mohutný památník (1929-1933). Postupem času a s obdivováním těchto hrdinů, opadávalo nadšení a stalo se skoro až protivným. Jako odkaz na legie vznikla 15. ledna 1921 Československá obec legionářská.¹⁰⁸

¹⁰⁷ OLŠINA, Ladislav. *Československé legie v I. světové válce: K oslavě 100. výročí vzniku Československé branné moci 1914 – 2014*. Břeclav: EUROPRINTY, 2014, s. 6. ISBN 978-80-905175-4-7.

¹⁰⁸ EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

Československý stát existoval dlouhých 74 let, tedy od 28. října 1918 až do konce roku 31. prosince 1992. České země první světovou válkou vybojovali svou samostatnost a vybudovali vlastní stát ve střední Evropě. V této době si prošlo mnoha politickými a ekonomickými změnami. Během těchto těžkých začátků, které se pojily s vytvořením nového státu, se prvním prezidentem Československého státu stal všemi uznávaný T. G. Masaryka.¹⁰⁹

¹⁰⁹ NEW WORLD ENCYCLOPEDIA. *Czechoslovakia* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://newworldencyclopedia.org/entry/Czechoslovakia>

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se věnovala české otázce, T. G. Masarykovi a československým legionářům. Hlouběji jsem dále rozebírala národní sebeuvědomění, boj za naši vlast, osamostatnění se od habsburské monarchie a vzniku republiky. Cílem práce bylo vysvětlit význam československého zahraničního odboje v první světové válce, díky kterému jsme se stali samostatným státem Československem. Analyzovala jsem počátek první světové války, která vypukla atentátem v Sarajevu, a vznik československých legionářských vojsk, jež se začaly formovat z kraje první světové války v roce 1914. Snažila jsem se rozebrat také klíčovou historickou otázku významu legionářských vojsk pro náš budoucí vývoj. Naše účast během první světové války měla, dle mého názoru, zejména uvědomit okolní státy o vzrůstající touze stát se samostatným státem. Jednotky československých dobrovolníků, které se skládaly z legionářů, musely válčit ve Francii, Itálii a v Rusku.

Ve Francii vznikla vlastenecká legionářská jednotka pod názvem Nazdar! Válku ve Francii naše jednotky podporovaly v bojích proti německým vojákům. Edvardu Benešovi se podařilo sjednat dohodu o francouzské vojenské misi v Československu a na základě toho došlo k svěřeni vojenské činnosti Francouzům. Tím jsme posílili náš vztah s Francií. Československému vojsku tomto přátelském vztahu veleli zkušení francouzští generálové a došlo tak k rozšíření její působnosti až na Slovensko.

V Itálii byli po vyhlášení příměří ze zajateckých táborů propuštěni Češi a Slováci, kteří následně vybudovali druhou československou armádu, která se vrátila zpět do Československa až v polovině roku 1919. Italská vláda se starala o vyzbrojení našich vojsk a o rozšíření našeho vozového parku, který pomohl československým legionářům zpět do vlasti.

V USA došlo k sepsání požadavků prezidentem Thomasem W. Wilsonem ohledně uzavření míru, kde mimo jiné požadoval osamostatnění českých zemí. Předložil Čtrnáct bodů, které obsahovaly podmínky k ukončení světové války. Zde se zasloužil M. R. Štefánik, který sjednotil Čechy a Slováky a nabíral nové dobrovolníky. Do Spojených států amerických přijel také T. G. Masaryk, který usiloval o osamostatnění Československého státu. Došlo ke změně Clevelandské dohody za Pittsburskou dohodu.

Vznikla nová Prozatímní česko-slovenská vláda, jejíž předsedou byl T. G. Masaryk a ministrem zahraničí Edvard Beneš.

Na konci roku 1919 byly legie v Rusku definitivně odvolány a začal přesun do Československa na základě příměří podepsaného v únoru 1920 s Rudou armádou. Evakuace československých legií zpět do Československa probíhala od prosince 1919 do září 1920. Z důvodu komplikace při transportu ve Vladivostoku se československé vojsko vracelo necelé tři roky.

Nejdůležitějším dnem se tak pro naše československé legionáře stal 28. říjen 1918. V ten den vznikl Československý stát, spolu s domácí armádou. Jejím hlavním úkolem bylo zajistit pohraničí nově vzniklého státu, který při svém založení neměl jasně vytyčené hranice. Legionáři z celé Evropy se vraceli zpět do Československa, aby mohli sloužit své vlasti. Nejvýznamnější osobou spojenou se vznikem samostatného Československého státu je T. G. Masaryk, který se stal jejím prvním prezidentem. Vděčíme za to jeho úsilí a průbojnosti, kterou projevil v boji za osamostatnění československého státu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BUDINSKÝ, Libor. *Deset prezidentů*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2008. ISBN 978-80-242-2142-7.

DĚCKÝ, Josef. *Politické dějiny světa v datech: I. Svazek*. Praha: Svoboda, 1980.

DORAZIL, Otakar. *Světové dějiny v kostce: Historická příručka*. 2. vyd. Praha: Toužimský a Moravec, 1947.

DUFFACK, J. J. *Štefánik a Československo*. Praha: Naše vojsko, 2007. ISBN 978-80-206-0868-0.

EMMERT, František. *Českoslovenští legionáři za první světové války*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3283-4.

FETKA, Josef, ŠRÁMEK, Pavel, ed. *Československá válečná armáda 1918-1939*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-2589-8.

FIBICH, Karel. *Povstalci: Díl I. Stopami ke Zborovu*. 2. vyd. Praha: Za svobodu, 1932.

FIC, Victor M. *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918 I. Díl*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1405-5.

GREGOROVIC, Miroslav. *První československý odboj: Čs. legie 1914 - 1920*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-54-2.

HLAVAČKA, Milan a Marek PEČENKA. *Trojspolek: Německá, rakousko-uherská a italská zahraniční politika před první světovou válkou*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-86-9.

HOUŠKA, Vítězslav. *T.G. Masaryk známý i neznámý*. Praha: Riopress, 2005. ISBN 80-86221-84-9.

HOTMAR, Josef. *Zrození republiky 1914-1918*. Brno: Stilus, 2005. ISBN 80-903550-4-8.

JOHN, Miloslav. *Milan Rastislav Štefánik: život a smrt národního hrdiny*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-412-4.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-027-6.

KLIMEK, Antonín. *Říjen 1918: vznik Československa*. Praha: Paseka, 1998. ISBN 80-7185-175-2.

KLIMEK, Antonín, ed. *Vznik Československa 1918: Dokumenty československé zahraniční politiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1994. ISBN 80-85864-07-X.

KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.

MACHOVEC, Milan. *Tomáš G. Masaryk: [studie s ukázkami z Masarykových spisů]*. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1968.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Česká otázka*. Praha: Melantrich, 1969.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce za války a ve válce 1914-1918*. Praha: Orbis, 1925.

MASARYK, Tomáš Garrigue, PICHLÍK, Karel, Dagmar HÁJKOVÁ, Richard VAŠEK a Zdenko MARŠÁLEK, ed. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2005. ISBN 80-86142-18-3.

NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1774-3.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012. ISBN 978-80-86107-47-9.

OLŠINA, Ladislav. *Československé legie v 1. světové válce: K oslavě 100. výročí vzniku Československé branné moci 1914 – 2014*. Břeclav: EUROPRINTY, 2014. ISBN 978-80-905175-4-7.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-46-X.

PICHLÍK, Karel, Jitka ZABLOUDILOVÁ a Bohumír KLÍPA. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0580-1.

PISKOVÁ, Renata. *Českoslovenští legionáři 1914-1920: Rodáci a občané okresu Jihlava*. Jihlava: Okresní úřad, 2001. ISBN 80-238-8213-9.

PROKŠ, Petr. *Politikové a vznik republiky 1914-1918*. Praha: Prospektrum, 1998, ISBN 80-7175-078-6.

ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, ed. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-794-7.

WARNER, Philip. *První světová válka*. Ostrava: Oldag, 1997. ISBN 80-85954-28-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

MILITARY HISTORY NOW. *A long way from home – The Czech Legion's amazing trek across Siberia* [online]. © 2013 [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: <http://militaryhistorynow.com/2013/06/02/a-long-way-from-home-the-czech-legion-amazing-trek-across-siberia/>

NEW WORLD ENCYCLOPEDIA. *Czechoslovakia* [online]. © 2015 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://newworldencyclopedia.org/entry/Czechoslovakia>

SEZNAM ZKRATEK

- ČR - Česká republika
- ČSR - Československá republika
- NRČ - Národní rada Československa
- USA - United States of America

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Pavlína Slunečková
Obor: Sociální a mediální komunikace
Forma studia: prezenční studium
Název práce: Význam legií a vznik samostatného československého státu.
Rok: 2017
Počet stran textu bez příloh: 43
Celkový počet stran příloh: 0
Počet titulů českých použitých zdrojů: 30
Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0
Počet internetových zdrojů: 2
Vedoucí práce: PhDr. Schreiber Hugo